

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

29 juni 2001

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek,
wat de burgerlijke rechtspleging betreft**

**ADVIES VAN DE HOGE RAAD
VOOR DE JUSTITIE**

INHOUD

1. Inleiding	3
2. Hoofdstuk I	4
3. Hoofdstuk II	6
4. Hoofdstuk III	28
5. Hoofdstuk IV	30
6. Hoofdstuk V	32
7. Hoofdstuk VI	32
8. Artikelsgewijze bespreking	35
9. Conclusie	36

Voorgaande documenten :

Doc 50 **0969/ (2000/2001) :**

- 001 : Wetsvoorstel van de heren Bourgeois en Van Hoorebeke.
002 : Advies van de Raad van State.
003 : Amendementen.

Zie ook :

Integraal verslag
29 maart 2001

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

29 juin 2001

PROPOSITION DE LOI

**modifiant le Code judiciaire en ce qui
concerne la procédure civile**

**AVIS DU CONSEIL SUPERIEUR
DE LA JUSTICE**

SOMMAIRE

1. Introduction	3
2. Chapitre I	4
3. Chapitre II	6
4. Chapitre III	28
5. Chapitre IV	30
6. Chapitre V	32
7. Chapitre VI	32
8. Commentaires des articles	35
9. Conclusion	36

Documents précédents :

Doc 50 **0969/ (2000/2001) :**

- 001 : Proposition de loi de MM. Bourgeois et Van Hoorebeke.
002 : Avis du Conseil d'État.
003 : Amendements.

Voir aussi :

Compte rendu intégral
29 mars 2001

AGALEV-ECOLO	:	Anders gaan leven / Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
CVP	:	Christelijke Volkspartij
FN	:	Front National
PRL FDF MCC	:	Parti Réformateur libéral - Front démocratique francophone-Mouvement des Citoyens pour le Changement
PS	:	Parti socialiste
PSC	:	Parti social-chrétien
SP	:	Socialistische Partij
VLAAMS BLOK	:	Vlaams Blok
VLD	:	Vlaamse Liberalen en Democraten
VU&ID	:	Volksunie&ID21

<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties :</i>		<i>Abréviations dans la numérotation des publications :</i>	
DOC 50 0000/000	:	Parlementair document van de 50e zittingsperiode + nummer en volgnummer	DOC 50 0000/000 : Document parlementaire de la 50e législature, suivi du n° et du n° consécutif
QRVA :		Schriftelijke Vragen en Antwoorden	QRVA : Questions et Réponses écrites
CRIV :		Integraal Verslag (op wit papier, bevat de bijlagen en het Beknopt Verslag, met kruisverwijzingen tussen Integraal en Beknopt Verslag)	CRIV : Compte Rendu Intégral (sur papier blanc, avec annexes et CRA, avec renvois entre le CRI et le CRA)
CRIV :		Voorlopige versie van het Integraal Verslag (op groen papier)	CRIV : Version Provisoire du Compte Rendu intégral (sur papier vert)
CRABV :		Beknopt Verslag (op blauw papier)	CRABV : Compte Rendu Analytique (sur papier bleu)
PLEN :		Plenum (witte kaft)	PLEN : Séance plénière (couverture blanche)
COM :		Commissievergadering (beige kaft)	COM : Réunion de commission (couverture beige)

<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i> <i>Bestellingen :</i> <i>Natieplein 2</i> <i>1008 Brussel</i> <i>Tel. : 02/ 549 81 60</i> <i>Fax : 02/549 82 74</i> <i>www.deKamer.be</i> <i>e-mail : alg.zaken@deKamer.be</i>	<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i> <i>Commandes :</i> <i>Place de la Nation 2</i> <i>1008 Bruxelles</i> <i>Tél. : 02/ 549 81 60</i> <i>Fax : 02/549 82 74</i> <i>www.laChambre.be</i> <i>e-mail : aff.generales@laChambre.be</i>
--	---

HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE**VAOC**

Advies met betrekking tot het wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, wat de burgerlijke rechtspleging betreft, ingediend door de heren Geert Bourgeois en Karel Van Hoorebeke¹.

1 Parl. st., Kamer, 2000-2001, nr. 50 0969/001.

INLEIDING

Bij brief van 30 maart 2001 van de Voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers werd de Hoge Raad voor de Justitie, overeenkomstig artikel 259*bis*-12, §1, van het Gerechtelijk Wetboek, gevraagd een advies uit te brengen omtrent het wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, wat de burgerlijke rechtspleging betreft.

In hun toelichting onderscheiden de auteurs van het wetsvoorstel vijf grote hoofdstukken, te weten de actieve rol van de rechter die vooral tot uiting komt bij de regeling van de conclusietermijnen en de bepaling van de rechtsdag (Hoofdstuk II), de schriftelijke procedure (Hoofdstuk III), de introductie van een nieuwe conclusiecultuur (Hoofdstuk IV), de buitengerechtelijke geschillenbeslechting (Hoofdstuk V) en de democratisering van de rechtsingang (Hoofdstuk VI).

Het advies zal deze indeling volgen, voorafgegaan in een eerste hoofdstuk door een aantal algemene opmerkingen.

⁽¹⁾ Parl. st., Kamer, 2000-2001, nr. 50 0969/001.

CONSEIL SUPERIEUR DE LA JUSTICE.**CAER**

Avis concernant la proposition de loi modifiant le Code judiciaire en ce qui concerne la procédure civile, déposée par MM. Geert Bourgeois et Karel Van Hoorebeke¹.

1 Doc. Parl., Chambre, 2000-2001, n° 50 0969/001.

INTRODUCTION

Par lettre du 30 mars 2001 du Président de la Chambre des Représentants, le Conseil Supérieur de la Justice a été saisi, conformément à l'article 259*bis*-12, du Code judiciaire d'une demande d'avis concernant la proposition de loi modifiant le Code judiciaire en ce qui concerne la procédure civile.

Dans leurs développements, les auteurs de la proposition de loi distinguent cinq grands chapitres, à savoir le rôle actif du juge qui fixe les délais pour conclure et la date des plaidoiries (Chapitre II), la procédure écrite (Chapitre III), l'introduction d'une autre culture en matière de conclusions (Chapitre IV), le règlement extrajudiciaire des litiges (Chapitre V) et la démocratisation de l'accès à la Justice (Chapitre VI).

Le présent avis s'articulera autour de ces thèmes, précédés dans un premier chapitre de quelques remarques d'ordre général.

⁽¹⁾ Doc. Parl., Chambre, 2000-2001, n° 50 0969/001

HOOFDSTUK I

Algemene opmerkingen

1. De indieners van het voorstel beogen een versnelling van de procesgang in burgerlijke zaken en dus een vermindering van de gerechtelijke achterstand, hoofdzakelijk door aan de rechter een meer actieve rol toe te bedelen.

Het betreft een wezenlijke hervorming die meebrengt dat er afstand wordt gedaan van een van de fundamentele kenmerken van het burgerlijk procesrecht, te weten het accusatoir karakter van de procedure dat een toepassing is van het beschikkingsbeginsel². De Koninklijke commissaris voor de gerechtelijke hervorming stelde in zijn verslag: «De leiding van het geding door de partijen is een postulaat van ons gerechtelijk recht»³.

De achtereenvolgende wijzigingen die zijn aangebracht aan het Gerechtelijk Wetboek, hebben nooit wezenlijk afbreuk gedaan aan dit beschikkingsbeginsel, ook niet naar aanleiding van de vrij ingrijpende wijziging door de wet van 3 augustus 1992⁴.

Dergelijke ingrijpende hervorming vergt een grondige voorbereiding, wil men vermijden dat zij een slag in het water zou zijn. Er moet meer bepaald over gewaakt worden dat een coherent en evenwichtig systeem wordt uitgebouwd en dat alle andere bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek, in zoverre zij door de hervorming worden geraakt, worden aangepast.

2. Het voorliggende wetsvoorstel kadert in een bredere problematiek van de gerechtelijke achterstand die een globale aanpak vereist.

Zo lijkt het ons noodzakelijk eens en voor altijd te bepalen wat er juist dient verstaan te worden onder het begrip «gerechtelijke achterstand», als was het maar om de omvang ervan met enige zekerheid te kunnen bepalen.

Eens in kaart gebracht, moet die gerechtelijke achterstand vervolgens op de verschillende niveaus aangepakt worden. Welke middelen (mensen en materiaal) zijn er nodig om de achterstand weg te werken en om te verhinderen dat er opnieuw achterstand opge-

CHAPITRE I

Remarques générales

1. Les auteurs du projet ont comme objectif une accélération du déroulement de la procédure civile et, partant, la résorption de l'arriéré judiciaire, principalement en confiant au juge un rôle plus actif.

Il s'agit d'une réforme importante dans la mesure où elle s'écarte d'un principe fondamental de la procédure civile, à savoir le caractère accusatoire de cette procédure qui est une application du principe dispositif². Le Commissaire Royal à la réforme judiciaire insistait en son temps sur le fait que « la direction du procès par les parties est un postulat de notre droit judiciaire »³.

Les modifications successives apportées au Code judiciaire, n'ont jamais touché de manière significative à ce principe dispositif, même pas à l'occasion de la réforme introduite par la loi du 3 août 1992⁴.

La réforme proposée est dès lors de la plus grande importance et demande dès lors une préparation minutieuse si l'on veut éviter qu'elle ne manque son but. Ainsi, il faut veiller à ce qu'un système cohérent et équilibré soit mis en place et que toutes les autres dispositions du Code judiciaire, concernées par la réforme, soient adaptées en conséquence.

2. La proposition de loi touche directement à la problématique beaucoup plus large de l'arriéré judiciaire dont la solution demande une approche globale.

Tout d'abord, il semble indispensable de déterminer une fois pour toutes ce qu'il faut entendre par «arriéré judiciaire», afin de pouvoir en apercevoir l'ampleur réelle.

Après en avoir déterminé les contours, il y a lieu de combattre l'arriéré judiciaires à différents niveaux. Quels sont les moyens (en hommes et matériel) nécessaires pour résorber cet arriéré et pour éviter qu'un nouvel arriéré se crée? Dans quelle mesure les procé-

⁽²⁾ Fettweis, A., *Manuel de procédure civile*, Fac. Dr. Liège, 1985, nr. 6.

⁽³⁾ Van Reepinghen, Ch., *Verslag over de gerechtelijke hervorming*, Belgisch Staatsblad, 1964, 266.

⁽⁴⁾ Belgisch Staatsblad, 31 augustus 1992

⁽²⁾ Fettweis, A., *Manuel de procédure civile*, Fac. Dr. Liège, 1985, nr. 6.

⁽³⁾ Van Reepinghen, Ch., *Verslag over de gerechtelijke hervorming*, Belgisch Staatsblad, 1964, 266.

⁽⁴⁾ Moniteur belge, 31 août 1992.

bouwd wordt? In welke mate moet het burgerlijk en het strafprocesrecht aangepast worden om een vlottere en efficiëntere afwikkeling van de procedures te verzekeren? Welke aanpassingen moeten aangebracht worden in het beheer en de werkwijze van rechtscolleges en korpsen?

Gelet op deze aanslepende problematiek, heeft de Hoge Raad voor de Justitie een werkgroep in het leven geroepen die zich tot doel heeft gesteld om over achttien maanden een coherent geheel van voorstellen te formuleren op de verschillende vlakken.

2. De Hoge Raad voor de Justitie heeft intussen vernomen dat de Minister van Justitie op dit ogenblik een wetsontwerp voorbereidt tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, dat er eveneens van uitgaat dat aan de rechter een meer actieve rol moet toebedeeld worden en hem de leiding van het proces toevertrouwt. Op dit ogenblik zijn nog geen teksten bekend aan de Hoge Raad voor de Justitie.

4. Rekening gehouden met hetgeen hiervoor sub 1, 2 en 3 is vastgesteld, is de Hoge Raad van de Justitie van oordeel:

a. dat het noodzakelijk is dat alle initiatieven om het Gerechtelijk Wetboek op dit fundamenteel punt te hervormen, samen zouden onderzocht en beoordeeld worden.

b. dat de termijn die werd gegeven om een advies uit te brengen, nl. twee maanden, gelet op de omvang van het probleem niet toelaat om op grond van een gedetailleerd onderzoek van het wetsvoorstel, een grondig en volledig technisch juridisch advies te geven.

c. dat het aangewezen lijkt om, gelet op de initiatieven van zowel van de wetgever als van de minister van justitie, een driepartijen reflectie/overleg op gang te brengen, ondersteund vanuit wetenschappelijke hoek, bijvoorbeeld door het Interuniversitair Centrum voor Gerechtelijk Recht. Dergelijke samenwerking is de beste waarborg voor een goede en blijvende hervorming.

5. Gelet op het ingrijpend karakter van de voorgestelde hervorming, moet ook nauwkeurig nagegaan worden wat de weerslag ervan zal zijn op de werklast van de rechters en het ondersteunend personeel.

a. Zo moet vooreerst onderzocht worden of met de bestaande kaders de nieuwe taken kunnen opgevangen worden.

dures civile et pénale doivent-elles être adaptées pour permettre un déroulement accéléré et efficace des procédures judiciaires? Quelles modifications à apporter à la gestion et à la manière de procéder des juridictions et des corps?

Vu l'ampleur de ce problème qui depuis trop longtemps met en péril le service public de la justice, le Conseil Supérieur de la Justice a instauré un groupe de travail qui s'est engagé à formuler dans dix-huit mois un ensemble de mesures cohérentes à différents niveaux.

3. Le Conseil Supérieur de la Justice est au courant du fait que le Ministre de la Justice prépare actuellement à son tour un projet de loi modifiant le Code judiciaire et que cette proposition tend également à reconnaître au juge un rôle plus actif et à lui confier la direction du procès. A l'heure actuelle, le Conseil Supérieur de la Justice n'a pas pu prendre connaissance du contenu des textes.

4. Compte tenu de ce qui a été exposé ci-dessus sous les points 1, 2 et 3, le Conseil Supérieur de la Justice estime:

a. qu'il est indispensable d'étudier et d'évaluer l'ensemble des différentes initiatives en cours qui tendent à réformer le Code judiciaire sur ce point fondamental.

b. que le délai imparti au Conseil Supérieur pour rendre son avis, deux mois en l'occurrence, ne permet pas, compte tenu de l'ampleur du problème, de procéder à une étude fouillée et de rédiger un avis juridique technique qui soit suffisamment détaillé et complet.

c. qu'il semble indiqué, compte tenu des initiatives prises tant par le législateur que par le ministre de la Justice, d'organiser une réflexion / concertation tripartite, soutenu au niveau scientifique par exemple par le Centre Inter universitaire de Droit Judiciaire. Seule une collaboration étroite peut garantir une réforme de qualité et durable.

5. Vu l'ampleur de la réforme proposée, elle aura inmanquablement une influence sur la charge de travail des magistrats et du personnel.

a. Il y a, dès lors, tout d'abord lieu d'examiner si les cadres existants suffisent pour assurer les nouvelles tâches assignées aux juges et aux membres du personnel.

Twee voorbeelden.

– Het is ideaal om te bepalen dat partijen, in bepaalde gevallen recht hebben «op de eerstvolgende zitting van de pleitkamers» (artikel 13), maar dit veronderstelt in de praktijk dat er voldoende pleitkamers kunnen bemand worden om ook de niet-dringende zaken binnen een redelijke termijn in behandeling te nemen.

– De veralgemening van het verzoekschrift op tegenspraak, zal het materiële werk van de griffies in belangrijke mate doen toenemen.

b. Voorts moet er ook een overgangsregeling voorzien worden met betrekking tot de zaken die reeds hangende zijn voor de hoven en rechtbanken op het ogenblik dat het nieuwe voorgestelde systeem in werking zal treden. Ook voor de verdere afhandeling van deze zaken moet nog voldoende mankracht beschikbaar zijn.

De auteurs van het wetsvoorstel, hebben gelijktijdig een ander wetsvoorstel ingediend «tot wijziging van een aantal bepalingen met betrekking tot de rechterlijke organisatie»⁵. De auteurs beschouwen dit wetsvoorstel, blijkens de «samenvatting», als samenhangend. Omtrent dit tweede wetsvoorstel werd de Hoge Raad voor de Justitie evenwel niet om advies gevraagd.

Krachtens de hem overeenkomstig artikel 259bis-12, §1 van het Gerechtelijk Wetboek verleende bevoegdheid, zal de Hoge Raad ter zake een ambtshalve advies uitbrengen, gelet op het feit dat het wetsvoorstel nr. 50-0968/001 inderdaad de uitvoering regelt op de vlak van de gerechtelijke organisatie van de principes ontwikkeld in het wetsvoorstel nr. 50-0969/001.

HOOFDSTUK II

De actieve rechter

1. Wenselijkheid van een actieve rol van de rechter in de procedure

a. De vraag naar de wenselijkheid van de actieve rol van de rechter in de procedure werd opgeworpen in het advies van de Raad van State⁶.

⁽⁵⁾ Parl. St., Kamer, 200-2001, nr. 50-0968/001.

⁽⁶⁾ Parl. St., Kamer, 2000-2001, nr. 50-0969/002.

Deux exemples.

– Le fait de prévoir que certaines causes sont instruites «à la première audience de la chambre des plaidoiries» (article 13) est parfait à condition qu'en pratique on dispose de suffisamment de magistrats pour constituer les chambres de plaidoiries qui doivent également être en mesure de traiter les autres affaires dans un délai raisonnable.

– La généralisation de la requête contradictoire entraînera inmanquablement un important travail matériel au niveau des greffes.

b. En outre, il est indispensable de prévoir des mesures transitoires pour les affaires pendantes devant les cours et tribunaux au moment où la réforme proposée entrera en vigueur. En effet, il faut que suffisamment de magistrats restent disponibles pour résorber ce contentieux existant.

Les auteurs de la proposition de loi ont déposé une proposition concomitante «modifiant certaines dispositions relatives à l'organisation judiciaire»⁵ qu'ils considèrent comme le corollaire de la proposition de loi dont le Conseil Supérieur est saisi.

Néanmoins, le Conseil Supérieur n'a pas été saisi d'une demande d'avis concernant cette seconde proposition de loi. Sur la base de ses compétences visées à l'article 259bis-12, §1 du Code judiciaire, le Conseil Supérieur rendra un avis d'office, considérant que la proposition de loi n° 50-0968/001 organise la mise en oeuvre sur le plan de l'organisation judiciaire des principes retenus dans la proposition de loi n° 50-0969/001.

CHAPITRE II

Le juge actif

1. Opportunité du rôle actif du juge dans la procédure.

a. Dans son avis, le Conseil d'État a soulevé la question de l'opportunité d'une réforme introduisant le rôle actif du juge⁶.

⁽⁵⁾ Doc. Parl., Chambre, 2000-2001, n° 50-0968/001.

⁽⁶⁾ Doc. parl., Chambre, 2000-2001, n° 50-0969/002, 3.

De Hoge Raad voor de Justitie is van oordeel dat mits aan bepaalde randvoorwaarden is voldaan (waarover later meer), het inderdaad wenselijk is dat de rechter een meer actieve rol vervult en dus een grotere greep krijgt op het verloop van de procedure.

b. Deze stellingname is vooreerst gebaseerd op een louter empirische vaststelling. Daar waar de rechter maximaal de mogelijkheden aangrijpt die de bestaande teksten hem aanreiken om het verloop van de procedure te beïnvloeden, verloopt de procedure vlotter en sneller. Een actieve tussenkomst van de rechter werkt ongetwijfeld proceseconomisch.

Ten titel van voorbeeld:

- de rechter die ter (inleiding)zitting met partijen overeenkomstig artikel 747 van het Gerechtelijk Wetboek de termijnen om te concluderen vastlegt, een datum voor de pleidooien en de duurtijd ervan bepaalt. Deze informele werkwijze werd goedgekeurd door het Hof van Cassatie (Cass., 8 juni 1999, Arr. Cass., 1995, nr. 84; Pas., 1995, nr. 284).

- de rechter die, op grond van artikel 973 van het Gerechtelijk Wetboek, toezicht uitoefent op het verloop van de deskundigenonderzoeken die hij bevolen heeft en meer bepaald op de termijnen.

- de rechter die, in uitvoering van artikel 987, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek, de deskundige hoort ter zitting in plaats van een bijkomend of een nieuw deskundigenonderzoek te bevelen.

Deze voorbeelden tonen aan dat de bestaande teksten reeds heel wat mogelijkheden bieden aan de rechter om het verloop van de procedure actief te begeleiden. Het kan derhalve wellicht volstaan een aantal bestaande regelingen te verfijnen, beter dan snel een omvangrijker maar weinig overwogen hervorming door te voeren.

c. Deze stellingname is vervolgens het gevolg van de vaststelling dat de meer actieve tussenkomst van de rechter in de lijn ligt van de maatschappelijke ontwikkelingen. Meer bepaald de rol van het gerecht in een democratische rechtstaat.

Le Conseil Supérieur de la Justice estime pour sa part, sous réserve qu'il soit satisfait à certaines conditions (dont il sera question ci-dessous), qu'il est souhaitable de renforcer le rôle du juge dans le déroulement de la procédure et de lui procurer les moyens d'en assurer le contrôle.

b. Cette prise de position est tout d'abord basée sur des constatations purement empiriques. Là où le juge saisit pleinement les possibilités qui lui sont offertes par les textes existants pour diriger la procédure, il est constant qu'elle se déroule de manière diligente et efficace. Une intervention active du juge dans la procédure permet un usage économique du procès civil.

A titre d'exemple:

- le juge qui à l'introduction ou lors d'une audience ultérieure, conformément à l'article 747 du Code judiciaire, en accord avec les parties, dresse un calendrier pour le dépôt des conclusions et fixe une date pour les plaidoiries dont il détermine la durée. Cette manière informelle d'appliquer l'article précité a été approuvée par la Cour de Cassation (Cass., 8 juin 1995, Pas., 1995, I, n° 284).

- le juge qui, sur la base de l'article 973 du Code judiciaire, exerce le contrôle sur le déroulement des expertises qu'il a ordonnées et plus particulièrement sur le respect des délais impartis aux experts.

- le juge qui, en application de l'article 987, alinéa 3 du code judiciaire, entend à l'audience l'expert qu'il a commis pour obtenir, en cas de contestations entre parties, les éclaircissements voulus au lieu de lui confier une mission complémentaire ou de désigner un nouvel expert.

Ces quelques exemples démontrent que les textes tels qu'il existent actuellement laissent au juge une marge de manœuvre importante qu'il peut utiliser afin d'influencer de manière positive et active le déroulement du procès civil. Dans ce contexte, il pourrait suffire d'affiner les dispositions existantes et de privilégier cette solution plutôt que d'introduire dans la précipitation une grande réforme qui n'a pas eu le temps de mûrir.

c. Cette prise de position est, en outre, basée sur la constatation que le besoin de donner au juge un rôle plus actif dans le déroulement de la procédure, se situe dans le prolongement des évolutions qui se manifestent dans la société, et plus particulièrement quant au rôle du judiciaire dans un état de droit démocratique.

Door een samenloop van verschillende factoren komen de gerechtelijke instellingen onder zware druk te staan, waarvan getuige de bij vele rechtscollèges bestaande gerechtelijke achterstand⁷.

Die druk neemt zulk een omvang aan dat de gerechtelijke instellingen niet altijd meer in staat zijn de openbare dienst van een goede rechtsbedeling te verzekeren, hetgeen nochtans hun verantwoordelijkheid is.

In een dergelijke situatie is het niet langer verantwoord het verloop van de procedure, die een hoge maatschappelijke kost heeft, over de laten aan de wil en de onwil van de partijen. Het particulier belang van de partijen moet wijken voor het algemeen belang. Daarom moet aan de rechters de middelen gegeven worden om in het algemeen belang van een goede rechtsbedeling de procedure in de hand te houden, uiteraard met eerbiediging van de rechten van verdediging, de tegenspraak en de wapengelijkheid.

2. Definitie van de actieve rol van de rechter

a. Wanneer men afstapt van het louter accusatoir karakter van de burgerlijke procedure, lijkt het aangevoelen het nieuwe beginsel van « de actieve rol van de rechter » te definiëren. Het is inderdaad niet mogelijk om de grenzen van die actieve rol volledig vast te leggen in concrete en exhaustieve teksten. Wanneer een bepaalde situatie niet expliciet geregeld is, moet men kunnen verwijzen naar de inhoud van het begrip « actieve rol van de rechter » om tot een concrete oplossing te komen.

b. De actieve rol van de rechter zou als volgt kunnen gedefinieerd worden: « De rechter neemt alle initiatieven, maatregelen en beslissingen die nuttig en noodzakelijk zijn om de procedure die aanhangig is gemaakt te begeleiden en het geschil binnen een redelijke termijn af te handelen hetzij door een minnelijke regeling, hetzij door gerechtelijke beslissing, dit met eerbiediging van het recht van verdediging, de tegenspraak en de wapengelijkheid. ».

c. Uit wat voorafgaat blijkt meteen dat de actieve tussenkomst van de rechter in het burgerlijk proces uiteraard niet onbeperkt is.

Zo komt het uitsluitend aan de partijen toe om te beslissen of zij een bepaald geschil aan de rechter voorleggen, tussen welke partijen en binnen welke gren-

⁽⁷⁾ Over die factoren, zie: De Riemaeker, X. en Londers, G., *Deontologie en tucht, in « Statuut en deontologie van de magistratuur »*, die Keure, Brussel, 2000, blz. 314-315.

Un concours de circonstances fait que la pression sur les institutions judiciaires est devenue intolérable et cela se traduit par un arriéré judiciaire⁷ important dans certaines juridictions.

La situation est telle que les institutions judiciaires risquent de ne plus être en mesure d'assurer le service public d'une bonne justice, ce qui est pourtant leur responsabilité.

Dans ces circonstances, il n'est plus justifié de faire dépendre le déroulement du procès, dont le coût social est considérable, de la seule volonté des parties présentes au litige. L'intérêt particulier des parties doit s'effacer devant l'intérêt général qui exige une justice diligente et efficace. Il faut, dès lors, procurer au juge les moyens indispensables pour pouvoir intervenir dans le déroulement du procès dans l'intérêt d'une bonne justice, ceci bien sûr dans le respect des droits de la défense, du contradictoire et de l'égalité des armes.

2. La définition du rôle actif du juge.

a. Lorsqu'on abandonne le caractère purement accusatoire de la procédure civile, il semble indiqué de définir le nouveau concept de « rôle actif du juge ». En effet, il semble exclu de fixer de manière exhaustive les limites de ce nouveau principe dans des textes concrets. Dans certains cas qui ne sont pas spécialement prévus dans les textes, on doit pouvoir renvoyer au contenu de la notion « rôle actif du juge » pour en arriver à des solutions concrètes.

b. Le rôle actif du juge pourrait être défini comme suite: « Le juge prend toutes les initiatives, les mesures et les décisions utiles et nécessaires afin de gérer la procédure qui lui est soumise et d'apporter au litige une solution dans un délai raisonnable soit par un règlement amiable, soit par une décision judiciaire, dans le respect des droits de la défense, du contradictoire et de l'égalité des armes ».

c. Ce qui précède démontre que l'intervention active du juge dans le procès civil n'est pas illimitée.

Ainsi seules les parties peuvent prendre l'initiative de saisir le juge d'un litige, de décider dans quelles limites en fixant l'objet et la cause de la demande et de

⁽⁷⁾ Sur ces circonstances, voir : De Riemaeker, X. en Londers, G., « Statut et déontologie du magistrat », La Charte, Bruxelles, 2000, p. 304-305.

zen door het bepalen van het voorwerp en de oorzaak van het geschil. Dit betekent o.i. niet alleen dat de partijen op elk ogenblik kunnen beslissen een einde te stellen aan de procedure, maar tevens dat zij de mogelijkheid moeten behouden om de procedure op te schorten wanneer zij samen op zoek willen gaan naar een minnelijke oplossing van het geschil.

Voor deze laatste mogelijkheid wordt in het wetsvoorstel onvoldoende ruimte geschapen, nu het voorgestelde artikel 12 alleen spreekt van een poging tot vergelijk op initiatief hetzij van de rechter, hetzij van een der partijen.

3. De maatregelen die de actieve rol van de rechter moeten vertalen

a. Inrichting van inleidingkamers/beperkte bevoegdheid van deze kamers (art. 8-9-10 van het voorstel)

1° Het wetsvoorstel

Het wetsvoorstel beoogt de wijziging van de huidige artikelen 726 – 727 en 729 van het Gerechtelijk Wetboek. Het stelt voor dat binnen de rechtbanken van eerste aanleg, de rechtbanken van koophandel en de arbeidsrechtbanken, inleidingkamers worden ingericht waarbij alle zaken die onder de bevoegdheid van een van die rechtsmachten vallen, op hun respectieve rollen zouden worden ingeschreven (artikel 8)⁸.

Dergelijke kamers zijn niet verantwoord op het niveau van de vredegerichten of van de politierechtbanken.

Deze kamers zouden echter slechts over strikt beperkte bevoegdheden beschikken : verstek-vonnissen verlenen en niet-betwiste zaken (sic), aangezien de overige zaken worden verwezen naar de «gespecialiseerde pleitkamer» (blz. 12; artikel 735 wordt in die zin gewijzigd door artikel 13), of naar de rol als de procespartijen akkoord gaan - de rechter heeft terzake geen enkel initiatiefrecht (blz. 16 van de Toelichting) – bij de inleiding van de zaak⁹ (8 *in fine*).

⁽⁸⁾ Men kan zich afvragen of het wel aangewezen is deze wijziging aan te brengen in het huidige artikel 726 Ger. W. dat over de «verdeling van de zaken» handelt, en niet in artikel 716 Ger. W.

⁽⁹⁾ De nieuwe tekst van artikel 729 biedt de partijen de mogelijkheid om de bij artikel 728 voorgeschreven verschijning te vervangen door een verklaring van schriftelijke verschijning. Wanneer van bij de aanvang op de inleidende terechtzitting geen enkel verstek wordt genomen en het een niet-betwiste zaak (sic) betreft, volstaat het dat aan de voorzitter per brief of per fax te laten weten, ten laatste daags voor de terechtzitting (blz. 17 van de Toelichting). We merken op dat deze mogelijkheid enkel geldt voor de advocaten, en verwijzen hiervoor naar artikel 728.

déterminer qui seront les parties au procès. Ceci signifie également que les parties peuvent non seulement décider à tout moment de mettre fin au procès, mais doivent avoir la possibilité de faire surseoir le déroulement du procès lorsqu'elles estiment pouvoir négocier un accord.

De cette dernière possibilité, il est insuffisamment tenu compte dans la proposition de loi dans la mesure où l'article 12 proposé ne prévoit que la recherche d'un compromis à l'initiative du juge ou à la demande d'une des parties.

3. Les mesures qui mettent en oeuvre le rôle actif du juge.

a. Création de chambres d'introduction / compétence limitée de celles-ci (art. 8-9-10 de la proposition)

1° Proposition de loi

La proposition de loi tend à la modification des actuels articles 726-727 et 729 du Code judiciaire. Elle propose la création de chambres d'introduction au sein des tribunaux de première instance, commerce et travail au rôle desquelles seraient inscrites toutes les affaires relevant de la compétence de l'une de ces juridictions (article 8)⁸.

De telles chambres ne se justifient pas au niveau des justices de paix ou du tribunal de police.

Ces chambres ne seraient toutefois dotées que de compétences strictement limitées : rendre des jugements par défaut et instruire les affaires non litigieuses (sic), les autres affaires devant être renvoyées devant « la chambre de plaidoirie spécialisée » (p.12 ; l'article 735 est modifié en ce sens par l'article 13), ou au rôle si les parties ont marqué leur accord - le juge ne pouvant avoir aucune initiative à cet égard (page 16 des développements) - sur le renvoi lors de l'introduction⁹ (8 *in fine*).

⁽⁸⁾ On peut s'interroger sur l'opportunité d'inscrire cette modification dans l'article 726 actuel du Code judiciaire qui traite de la « distribution des causes » et non à l'article 716 du Code judiciaire.

⁽⁹⁾ Le nouveau texte de l'article 729 permettra aux parties de remplacer la comparution de l'article 728 par une déclaration écrite de postulation. Si dès le départ, il ne sera pris aucun défaut à l'audience d'introduction et qu'il ne s'agit pas d'une affaire non litigieuse (sic), il suffit d'en aviser le président par lettre ou télécopie, au plus tard la veille de l'audience (p. 17 des développements). Notons que cette faculté, si l'on se réfère à l'article 728 n'est réservée qu'aux avocats.

De rechter zal de zaak niet meer op een vaste datum kunnen uitstellen zoals dat vandaag gebeurt (blz. 16 van de Toelichting), aangezien de regel geldt voor zowel de inleiding- als de pleitkamer (zie op blz. 21 het onderdeel van de Toelichting dat handelt over artikel 13 van het voorstel, waarbij art. 735 Ger. W. wordt gewijzigd).

De politierechtbanken en de vrederechten beschikken niet over bijzondere kamers, en zullen bijgevolg de zaken die niet-betwist zijn, de zaken waarin een partij verstek laat gaan, en tenslotte de zaken waarin slechts korte debatten nodig zijn moeten behandelen op de inleidende zitting; de behandeling van laatstgenoemde zaken is een variante van het systeem van de rechtbanken van eerste aanleg, de rechtbanken van koophandel en de arbeidsrechtbanken.

Artikel 9 van het voorstel behoudt de afroeping van de zaken in de volgorde waarin zij op de algemene rol zijn ingeschreven, zowel voor de inleidingkamer als voor de pleitkamer.

Artikel 10 van het voorstel somt op in welke gevallen de verschijning op de inleidende terechtzitting van de inleiding- of de pleitkamer kan worden vervangen door een verklaring van schriftelijke verschijning. Het bevestigt de mogelijkheid voor de partijen om, ongeacht het bepaalde van het voornoemde artikel 8, vrij hun gerechtelijke kalender te organiseren, ofwel via verwijzing naar artikel 747 §1 Ger. W., ofwel door termijnen ad hoc vast te stellen, of nog, door de voorkeur te geven aan verzending van de zaak naar de rol. De verweerder moet uitdrukkelijk akkoord gaan met de verklaring van schriftelijke verschijning.

Artikel 28 van het voorstel voert een identiek schema in voor de zaken die in graad van hoger beroep worden ingeleid. Zo worden op de inleidende terechtzitting van de inleidingkamer de niet-betwiste zaken behandeld.

2° Conclusies van de Hoge Raad

De Hoge Raad betreurt, wat het zuiver technisch aspect betreft, dat het niet gedefinieerde begrip «niet-betwiste zaken» wordt gebruikt, dat nochtans bepalend is voor een van de bevoegdheden van de inleidingkamer. Dat zal onvermijdelijk tot veel moeilijkheden leiden bij de toepassing, in het eerste stadium van de rechtspleging. Wordt hierdoor misschien bedoeld dat op de inleidingkamer «akkoordvonnissen» kunnen verleend worden, hetgeen logisch zou zijn.

Le juge ne pourra plus remettre à date fixe comme il le fait aujourd'hui (page 16 des développements), la règle valant pour la chambre d'introduction mais également pour la chambre de plaidoiries (voir les développements consacrés à l'article 13 de la proposition, modifiant l'article 735 du Code judiciaire, p. 21).

En ce qui concerne les tribunaux de police et les justices de paix, à défaut de chambres spécifiques, c'est à l'audience d'introduction que devront se traiter les affaires non litigieuses, celles où une partie fait défaut et, enfin, les affaires ne nécessitant que des débats succincts, ce dernier point constituant une variante par rapport aux tribunaux de première instance, de commerce et du travail.

La proposition de l'article 9 maintient l'appel des affaires dans l'ordre de leur inscription au rôle général, que ce soit devant la chambre d'introduction ou la chambre de plaidoiries.

L'article 10 de la proposition énumère les cas dans lesquels la comparution à l'audience d'introduction de la chambre d'introduction ou de la chambre des plaidoiries peut être remplacée par la déclaration de comparution écrite. Il confirme que les parties pourront, indépendamment de l'article 8 précité, organiser librement leur calendrier judiciaire, soit par référence à l'article 747§1er Code judiciaire, soit en fixant des délais ad hoc, soit enfin, en préférant le renvoi au rôle. La déclaration de postulation écrite doit recevoir l'accord exprès du défendeur.

L'article 28 de la proposition institue un schéma identique en ce qui concerne les affaires introduites en appel. Ainsi, seront instruites à l'audience d'introduction de la chambre d'introduction, les affaires non litigieuses.

2° Conclusions du Conseil Supérieur

Le Conseil Supérieur regrette, sur un plan purement technique, le recours à la notion non définie « d'affaires non litigieuses », laquelle détermine pourtant une des compétences de la chambre d'introduction. Ce sera une inévitable source de difficultés d'application, au stade premier de la procédure. On peut se demander si les auteurs de la proposition ont entendu par là de viser la possibilité pour la clause d'introduction de rendre des jugements constatant un accord ce qui semble logique.

Hetzelfde verwijt bestaat op dit ogenblik al voor het begrip «zaken waarin slechts korte debatten nodig zijn», dat in de praktijk de draagwijdte van het ingevolge de hervorming van 1992 gewijzigde artikel 735 Ger. W. aanzienlijk heeft verminderd. In dat opzicht laat het wetsvoorstel niet toe dat dit begrip wordt gepreciseerd.¹⁰

Hebben de auteurs van het voorstel met «niet-betwiste zaken» misschien de zaken bedoeld die het voorwerp kunnen uitmaken van een akkoordvonnis? In ieder geval moet de voorgestelde bepaling verduidelijkt worden in die zin dat akkoordvonnissen kunnen verleend worden door de inleidingskamer.

De Hoge Raad merkt op dat in het voorstel de zaken waarvoor korte debatten nodig zijn¹¹ voortaan niet meer mogen worden behandeld door de inleidingkamer, maar op de eerste pleitzitting. Artikel 13 (infra) stelt overigens in die zin een wijziging van het huidige artikel 735 voor.

Het voorstel schaft voor de rechter het recht af om een zaak op vaste datum uit te stellen. De verantwoording voor deze afschaffing hield verband met de mogelijkheid voor de rechter om voor dringende zaken de termijnen van het Gerechtelijk Wetboek in te korten.

Welnu, ingevolge het advies van de Raad van State werd in artikel 8 de verwijzing naar de dringende zaken weggelaten om verwarring met het kort geding te vermijden, met als gevolg dat er geen verantwoording meer is bij de voormelde wijziging.

De Raad van State vraagt zich af of het aangewezen is de mogelijkheid tot uitstel op een vaste datum voor de rechter af te schaffen in de mate dat hij door die mogelijkheid de evolutie van een zaak kan volgen, wat overigens in de richting gaat van een actievere opvatting van de rol van de rechter.

Nog steeds betreffende artikel 8 merkt de Raad van State een lacune in de tekst op, over de hypothese dat eiser verstek laat gaan. De bewoordingen van artikel 8 bieden geen enkele mogelijkheid om tegen de eiser die verstek zou laten gaan, een verstekbeslissing te wijzen. Bovendien wordt het verstek in het voorstel slechts

Un reproche identique existe déjà actuellement relativement à la notion «d'affaires ne nécessitant que des débats succincts», qui a réduit considérablement la portée pratique de l'article 735 du Code judiciaire, issu de la réforme de 1992. A cet égard, la proposition ne permet pas d'affiner cette notion¹⁰.

On peut se demander si les auteurs de la proposition ont entendu par «affaires non litigieuses» celles qui sont susceptibles de faire l'objet d'un jugement d'accord? En tout état de cause il conviendrait de compléter la disposition par la précision que les accords peuvent être entérinés par la chambre d'introduction.

Le Conseil Supérieur remarque que dans la proposition, les affaires faisant l'objet de débats succincts¹¹ ne pourront désormais plus être instruites par la chambre d'introduction, mais le seront à la première audience de plaidoiries. Une modification en ce sens de l'actuel article 735 est d'ailleurs proposée à l'article 13 (infra).

La proposition supprime le droit dans le chef du juge de remettre une affaire à date fixe. La justification de cette suppression était liée à la possibilité pour le juge d'abréger les délais du Code judiciaire dans le cas des affaires urgentes.

Or, suite à l'avis du Conseil d'État, la référence aux affaires urgentes a été supprimée à l'article 8 pour éviter la confusion avec le référé, en sorte qu'il n'y a plus de justification à la susdite modification.

Le Conseil s'interroge sur l'opportunité de la suppression de la faculté du juge de remettre à date fixe dans la mesure où celle-ci lui permet de suivre l'évolution d'une affaire ce qui participe d'ailleurs d'une conception plus active du rôle du juge.

Toujours à propos de l'article 8, le Conseil relève le caractère lacunaire du texte, en ce qui concerne l'hypothèse où c'est la partie demanderesse qui serait défaillante. Tel que libellé, l'article 8 n'ouvre aucune possibilité qu'un défaut soit prononcé contre le demandeur défaillant. Par ailleurs, le défaut n'est envisagé dans la

⁽¹⁰⁾ Zie de verantwoording onder artikel 13 op blz. 21 « De praktijk wijst uit dat de vraag of een zaak in aanmerking komt voor korte debatten vaak een procedure binnen de procedure vormt.» Jammer genoeg zal de afschaffing van de mogelijkheid voor de rechter tot uitstel op een vaste datum, discussies over de aard van de zaak niet verhinderen.

⁽¹¹⁾ Door het ontbreken van een duidelijke definitie van het begrip «kort debat» is de toepassing van artikel 735 enigszins illusoir.

⁽¹⁰⁾ Voir la justification sous article 13 p. 21 « la pratique montre que la question de savoir si une cause peut être considérée comme appelant des débats succincts constitue souvent une procédure dans la procédure ». Malheureusement, la suppression de la possibilité pour le juge de remettre à date fixe ne va pas empêcher les discussions sur la nature de l'affaire.

⁽¹¹⁾ L'absence de définition claire du débat succinct rend déjà actuellement l'application de l'article 735 quelque peu illusoire.

op de inleidende zitting in aanmerking genomen, waardoor artikel 8 in overeenstemming wordt gebracht met artikel 22, dat ertoe strekt het huidige artikel 753 Ger. W. te wijzigen (zie *infra*).

Over artikel 9 vraagt de Raad van State zich af of er geen vast uur kan ingevoerd worden, ten minste voor de zaken die op de zittingen van de pleitkamer moeten gepleit worden, om tijdverlies dat de rechtzoekende letterlijk duur te staan komt, te verhinderen.

Het wetsvoorstel lijkt weinig realistisch, zeker wat de vrederechten en politierechtbanken betreft nu, gelet op het groot aantal zaken, een afroeping van de rol tot nodeloos tijdverlies leidt.

Artikel 10 ten slotte, is weinig duidelijk en bevat een tegenstrijdigheid. Ingevolge amendement nr. 21 dat rekening hield met het advies van de Raad van State¹² bepaalt artikel 8 in fine immers dat de verzending naar de rol voor de inleidingkamer zal gebeuren. Artikel 10 laat echter de organisatie van de termijnen toe: ofwel kunnen wettelijke termijnen overeenkomstig artikel 747 § 1, ofwel bijzondere termijnen, of nog de verzending van de zaak naar de rol schriftelijk aangevraagd worden voor de terechtzitting, dit is ofwel voor de inleidende terechtzitting van de inleidingkamer, ofwel voor de inleidende terechtzitting van de pleitkamer !

Meer fundamenteel vraagt de Hoge Raad zich af of de als dusdanig vooropgestelde inrichting van inleidingkamers op het niveau van de rechtbanken van eerste aanleg, de rechtbanken van koophandel, en van de arbeidsrechtbanken, niet te voorzichtig is en niet het beoogde doel mist van een ontlasting van de kamers die de zaken ten gronde behandelen. De Raad stelt dan ook voor dat het besproken voorstel zou aansporen tot een substantiële hervorming, en dat een grondige reflectie wordt gehouden over de gepastheid om, naar het voorbeeld van de rechtspraak in andere landen, kamers in te richten die de zaken «werkelijk in staat stellen» en die onvermijdelijk over ruimere bevoegdheden moeten beschikken.¹³

⁽¹²⁾ «Indien de partijen akkoord gaan met een verwijzing naar de rol, zou het eenvoudiger en sneller zijn om die verwijzing reeds vanaf de zitting van de inleidingkamer te laten plaatsvinden.» (Advies van de RvS, over artikel 8 tot wijziging van artikel 726 met de invoering van een vierde alinea, blz. 8).

⁽¹³⁾ De toelichting verwijst terzake naar Frankrijk, waar een «juge de la mise en état» fungeert die als opdracht heeft «de veiller au déroulement loyal de la procédure, spécialement la ponctualité de l'échange des conclusions et de la communication de pièces. Il peut entendre les avocats et leur faire toutes communications utiles. Il peut également, si besoin est, leur adresser des injonctions» (blz. 15).

proposition qu'à l'audience d'introduction, ce qui pose la concordance de l'article 8 avec l'article 22 qui tend à modifier l'article 753 actuel du Code judiciaire (cfr. *infra*).

A propos de l'article 9, le conseil se demande si ne pourrait être instituée, au moins en ce qui concerne les affaires à plaider aux audiences de la chambre de plaidoiries, une heure fixe pour éviter les pertes de temps qui coûtent au justiciable ?

La proposition est en outre assez peu réaliste en ce qui concerne les justices de paix et les tribunaux de police où l'appel des affaires inscrites, compte tenu de leur nombre, constitue une inutile perte de temps

Enfin, l'article 10 est peu clair et recèle une contradiction. En effet, l'article 8 in fine prévoit, à la suite d'un amendement n° 21 pris en tenant compte de l'avis du Conseil d'État¹², que le renvoi au rôle aura lieu devant la chambre d'introduction. Or, l'article 10 permet que l'organisation des délais, soit légaux conformément à 747 §1er, soit particuliers, soit encore le renvoi au rôle pourront être demandés par écrit avant l'audience, celle-ci étant soit l'audience d'introduction de la chambre d'introduction, soit l'audience d'introduction de la chambre de plaidoiries !

Plus fondamentalement, le Conseil Supérieur se demande si telle qu'envisagée, la création de chambres d'introduction au niveau des tribunaux de première instance, commerce et travail, n'est pas trop timide en sorte que l'objectif poursuivi de désengorgement des chambres de fond ne soit pas atteint. Aussi, propose-t-il, dès lors, qu'une substantielle réforme soit sollicitée par le biais de la présente proposition, de mener une réflexion approfondie sur l'opportunité de la création de véritables «chambres de mise en état des affaires», à l'instar de ce qui se pratique dans certains pays et dont les compétences seraient nécessairement plus larges¹³.

⁽¹²⁾ « Si les parties sont d'accord pour un renvoi au rôle, il serait plus simple et plus rapide d'opérer ce renvoi dès l'audience de la chambre d'introduction » (Avis du C.E., sur l'article 8 introduisant un article 726, alinéa 4, p. 8).

⁽¹³⁾ Les développements font à cet égard renvoi à la France où il existe un « juge de la mise en état » qui a « pour mission de veiller au déroulement loyal de la procédure, spécialement la ponctualité de l'échange des conclusions et de la communication de pièces. Il peut entendre les avocats et leur faire toutes communications utiles. Il peut également, si besoin est, leur adresser des injonctions » (page 15).

De inrichting van inleidingkamers, zoals voorgesteld door het besproken voorstel, lijkt slechts de legalisatie te zijn van een praktijk die al in heel wat rechtsmachten wordt toegepast en die de versnelling van de rechtspleging slechts in beperkte mate zal beïnvloeden.

Bovendien wordt met deze kamers, in hun huidige opvatting, en met hun zeer beperkte bevoegdheden, het scherpe probleem gesteld van de belangstelling voor het ambt, met de al dikwijls aangebrachte rampzalige gevolgen (zie verslag van de Hoge Raad voor de Justitie over de doorlichting van het parket te Brussel).

Tot besluit is de Hoge Raad van mening dat een andere benadering van de bevoegdheden en van de rol van de inleidingkamer op zijn minst moet onderzocht worden, waarbij aan deze kamer ruimere bevoegdheden zouden worden verleend, zodat zij alle problemen in verband met het in staat stellen van een zaak zou kunnen regelen – kalender, alle incidenten die zich in eender welk stadium van de rechtspleging kunnen voordoen – evenals, naast de zaken waarin een verstek dient te worden genomen, de zaken waarvoor slechts korte debatten nodig zijn. Deze kamer zou ook bevoegd kunnen zijn om zich uit te spreken over de aard van de zaak (korte debatten) en om te beslissen dat de zaak zal behandeld en uitgesproken worden op de inleidende terechtzitting van de pleitkamer.

In dat opzicht is de Hoge Raad zo vrij te verwijzen naar het tweede advies dat hij beslist heeft te verlenen over de tekst van het wetsvoorstel nr. 500968/001 «tot wijziging van een aantal bepalingen met betrekking tot de rechterlijke organisatie» dat betrekking heeft op de invoering van het begrip «inleidingkamer» in het Gerechtelijk Wetboek. Bij ontstentenis van een verzoek tot advies overeenkomstig artikel 259*bis*-12 Ger. W. heeft de Verenigde Advies- en Onderzoeksc commissie beslist om een ambtshalve advies te verlenen overeenkomstig artikel 259*bis*-12, §1 Ger. W.

La création de chambres d'introduction, comme le propose le projet discuté, ne paraît être que la légalisation d'une pratique suivie largement par bon nombre de juridictions, qui sera de peu d'effet sur l'accélération de la justice.

En outre, ainsi conçues, ces chambres, aux compétences très réduites, posent le problème aigu de l'intérêt de la fonction, avec les conséquences néfastes dénoncées souvent (cfr. rapport du Conseil Supérieur de la Justice sur l'audit du parquet de Bruxelles).

En conclusion, le Conseil Supérieur est d'avis qu'une autre approche des compétences et du rôle de la chambre d'introduction devrait, au moins, être étudiée, qui envisagerait de la doter de compétences plus larges, en sorte que pourrait y être réglé l'ensemble des problèmes touchant à la mise en état d'une affaire – calendrier, tous les incidents de procédure à quelque stade – ainsi que, outre les affaires pour lesquelles un défaut peut être pris, celles ne nécessitant que des débats succincts. On pourrait également imaginer que cette chambre ait la compétence de se prononcer sur le caractère de l'affaire (débats succincts) et de décider qu'elle devra être instruite et jugée à l'audience d'introduction de la chambre de plaidoiries.

A cet égard, le Conseil Supérieur se permet de renvoyer au second avis qu'il a décidé de rendre sur le texte de la proposition de loi n° 500968/001 «modifiant certaines dispositions relatives au Code judiciaire» qui est relative à l'introduction dans le Code judiciaire de la notion de «chambre d'introduction». N'ayant pas été saisie d'une demande d'avis dans le cadre de l'article 259*bis* 12 du Code judiciaire, la Commission d'Avis et d'Enquête réunie a décidé de rendre un avis d'office en application de l'article 259*bis* 12, paragraphe 1er du Code judiciaire.

B. Doorhaling van de zaak

1° Het wetsvoorstel

Het artikel 11 van het wetsvoorstel beoogt:

- de doorhaling van de zaak op de algemene rol ook bij verstek mogelijk te maken (nieuw artikel 730, §1, Ger.W.),
- de ambtshalve weglating van de zaak van de algemene rol te vervangen door een ambtshalve doorhaling (nieuw artikel 730, §2 Ger.W.)
- de ambtshalve weglating van de zaak van de zittingsrol af te schaffen.

2° Standpunt van de Hoge Raad

Het lijkt inderdaad wenselijk de doorhaling op de algemene rol bij verstek mogelijk te maken. Het is immers duidelijk dat er meestal een of meer partijen zijn die op een bepaald ogenblik geen enkele interesse meer hebben voor de nog hangende procedure, bijvoorbeeld omdat intussen een regeling is tussengekomen of omdat de rechtssituatie grondig is gewijzigd (bijvoorbeeld vereniging van betwiste rechten in één zelfde hand).

Die partijen, die intussen ook reeds afgerekend hebben met hun advocaat, zien meestal het nut niet meer in van het verlenen van toestemming tot doorhaling.

Het volstaat echter niet om te zeggen dat doorhaling bij verstek mogelijk is. Ter vrijwaring van de rechten van partijen moet nauwkeurig bepaald worden in welke omstandigheden dat verstek kan verleend worden. Zo moet de partij tegen wie verstek zal genomen worden opgeroepen, minstens verwittigd worden (zie het huidige artikel 730, § 2, b, derde lid, Ger.W.).

In het wetsvoorstel is terzake helemaal niets voorzien

- Van de procedure van ambtshalve weglating van de algemene rol, zoals geregeld in artikel 730, § 2, b, Ger.W., zeggen de indieners van het wetsvoorstel terecht dat ze heel veel werk meebrengt voor de griffie en de advocaten en dit voor een zeer beperkt resultaat. Immers, een zaak die ambtshalve van de algemene rol is weggelaten, kan op eenvoudig verzoek van een der partijen opnieuw ingeschreven worden. De weglating doet immers noch het recht, noch het geding vervallen (huidig artikel 730, § 3, Ger.W. waarvan de opheffing wordt voorgesteld).

B. Radiation des causes

1° Proposition de loi

L'article 11 de la proposition de loi tend:

- à permettre la radiation d'une cause du rôle général par défaut (nouvel article 730, §1, Code jud.),
- à remplacer l'omission d'office d'une cause du rôle général par une radiation d'office (nouvel article 730, §2, Code jud.),
- à supprimer l'omission d'une cause du rôle d'audience.

2° Position du Conseil Supérieur

Il semble souhaitable de permettre qu'une cause puisse être rayée du rôle général par défaut. En effet, il n'est pas rare de constater qu'une ou plusieurs parties se désintéressent complètement d'une procédure toujours pendante, par exemple lorsqu'un accord est intervenu ou lorsque la situation juridique s'est complètement modifiée entre-temps (par exemple tous les droits contestés sont consolidés sur la tête d'une même personne).

Ces parties, qui ont probablement déjà honoré leur avocat, ne voient plus aucun intérêt à donner leur accord pour une radiation de la cause

Néanmoins il ne suffit pas d'introduire une disposition qui stipule que la radiation du rôle général est possible par défaut. Afin de sauvegarder les intérêts des parties à la cause, il est indispensable de déterminer dans quelles conditions une radiation par défaut, est possible. Ainsi il faut prévoir que la partie à l'égard de laquelle la radiation va s'opérer par défaut, sera convoquée ou au moins prévenue (voir l'actuel article 730, § 2, b, troisième alinéa, Code jud.).

Dans la proposition de loi rien n'est prévu à cet égard.

- C'est à juste titre que les auteurs de la proposition de loi soulignent que la procédure d'omission d'office du rôle général, telle que prévue à l'article 730, § 2, b, du Code jud. donne beaucoup de travail aux avocats et au personnel des greffes et ne garantit qu'un pauvre résultat. En effet, une cause omise du rôle général peut être réinscrite simplement à la demande de la partie la plus diligente. L'omission du rôle n'éteint, en effet, ni le droit, ni l'instance (article 730, § 3 Code jud. dont la suppression est proposée).

Het lijkt redelijk de hoven en rechtbanken de mogelijkheid te geven hun algemene rol te ontdoen van alle nutteloze ballast. Dit heeft ook het voordeel dat de beleidsverantwoordelijken een beter zicht krijgen op de reële achterstand.

Het voorgestelde systeem van ambtshalve doorhaling, zoals geamendeerd, lijkt billijk en houdt voldoende garanties in voor de vrijwaring van de rechten van partijen.

Men mag zich echter geen illusies maken, ook het voorgestelde systeem zal heel wat werk vragen, voornamelijk voor de griffies.

Nochtans twee opmerkingen.

1) Men kan zich vooreerst afvragen waarom de verwittiging voorzien in het derde lid niet gericht wordt aan de partijen die niet vertegenwoordigd zijn. Dit sluit immers uit dat deze partijen hun instemming zouden betuigen met de doorhaling, zoals voorzien in het vierde lid.

2) Er is vervolgens niet voorzien wat er gebeurt wanneer ingevolge de verwittiging door de griffier, de partijen hun instemming betuigen met de doorhaling.

– Het is niet zeker dat de weglating van de zittingsrol zonder enig nut is zoals in de toelichting staat geschreven. Het is niet uitgesloten dat in een pleitkamer een zaak verschillende malen op vaste datum wordt uitgesteld, bijvoorbeeld wanneer onderhandelingen worden gevoerd tussen partijen.

Wanneer achteraf een partij niet meer verschijnt of nalaat te concluderen en de andere partij heeft geen belang dat de zaak voortgang vindt, moet de mogelijkheid open blijven om een zaak ambtshalve van de zittingsrol weg te laten. Zo niet, dreigt de pleitkamer verplicht te worden om een groot aantal zaken node-loos mee te slepen van zitting naar zitting.

Het lijkt dan ook aangewezen de ambtshalve weglating van de zittingsrol aan te houden, weze het onder beperkende voorwaarden.

– Nu de regel « doorhaling doet het geding vervallen » geldt zowel voor de doorhalingen met instemming van partijen en bij verstek als voor de ambtshalve doorhaling, lijkt het wenselijk die regel niet enkel vast te knopen aan artikel 730, §1, Ger.W., maar hem op te nemen in een algemene derde paragraaf van artikel 730 Ger.W., zoals thans het geval is.

Il est tout à fait raisonnable d'offrir aux cours et tribunaux la possibilité de délester régulièrement leur rôle général. Ceci a, en outre, l'avantage de donner aux responsables de la gestion de la juridiction la possibilité de se forger une idée plus exacte de l'arriéré réel.

Le système de radiation d'office tel que proposé, après avoir été amendé, semble équitable et offre suffisamment de garanties pour la sauvegarde des droits des parties.

Cependant il ne faut pas se faire d'illusions. Le système proposé impliquera inmanquablement une charge de travail importante pour le greffe des juridictions.

Néanmoins, deux observations.

1) Tout d'abord l'on peut se demander pourquoi l'avertissement prévu au troisième alinéa n'est pas adressé aux parties qui ne sont pas représentées. En effet, l'absence d'avertissement exclut que ces parties puissent marquer leur accord avec la radiation, comme il est prévu au quatrième alinéa.

2) Ensuite, il n'est pas prévu comment il sera procédé lorsque, suite à l'avertissement, les parties marquent leur accord avec une radiation.

– Il n'est pas certain, comme il est affirmé dans les développements, que l'actuelle omission d'office du rôle de l'audience ait perdu tout intérêt. En effet, il n'est pas exclu qu'une chambre de plaidoiries remet plusieurs fois une affaire, par exemple en attendant le résultat de négociations entre partie.

Lorsqu'une partie ne comparaît plus ou est en défaut de conclure et que la partie adverse n'a aucun intérêt à poursuivre la procédure, la chambre des plaidoiries serait obligée de traîner inutilement d'audience en audience un certain nombre d'affaires.

Il semble dès lors indiqué de prévoir le maintien de l'omission d'office, fût-ce sous certaines conditions limitatives.

– Comme la règle « la radiation éteint l'instance » s'applique tant aux radiations de l'accord des parties et par défaut qu'aux radiations d'office, il n'y a aucune raison de rattacher cette règle uniquement au premier paragraphe de l'article 730 Code jud., mais il s'indique de le faire figurer dans un troisième paragraphe général de cet article, comme c'est le cas actuellement.

– Uit hetgeen hiervoor is gezegd, volgt dat de derde paragraaf van artikel 730 Ger.W. dient behouden te blijven.

C. Rol van bemiddelaar

1° Het wetsvoorstel

Door in artikel 12 aan de rechtbank de bevoegdheid toe te kennen om in elke stand van het geding de partijen en/of hun advocaten op te roepen teneinde hen «nadere inlichtingen te doen verstrekken of teneinde actief een vergelijk tussen de partijen na te streven», willen de indieners van het wetsvoorstel de rechter een actievare rol toebedelen. Van de rechter wordt verwacht dat hij als «bemiddelaar» optreedt.

De tekst van het ontwerp verleent de rechter het recht om binnen een termijn van 15 dagen, te rekenen vanaf de indiening van de eerste conclusies door de verweerder of, ingeval van verzet, door de eiser op verzet, te bevelen dat een verschijning van de partijen zal plaatsvinden, eveneens binnen een termijn van 15 dagen.

De voorgestelde toevoeging zou een paragraaf ter invoegen in artikel 734, waarvan de paragraaf bis al aan de bemiddeling in familiezaken gewijd is.

2° Conclusies van de Hoge Raad

De Hoge Raad merkt eerst en vooral op dat de verzoening niet vreemd is aan het Gerechtelijk Wetboek. Ze bestaat met name al in de rechtsplegingen voor de arbeidsrechtbank, en wordt bij artikel 734 1ste lid zelfs op straffe van nietigheid opgelegd. We moeten echter vaststellen dat dit systeem niet werkt. De verzoening wordt op die manier tot een loutere formaliteit gedegradeerd, die geen enkel praktische uitwerking heeft. Men moet zich afvragen waarom dat systeem, dat ook door het huidige voorstel niet lijkt te worden opgelost, gefaald heeft.

Uit de werkingsverslagen overgemaakt aan de Hoge Raad is gebleken dat de mogelijkheden tot minnelijke schikking voor de beslagrechter evenmin worden aangewend

Hoewel het besproken voorstel naar de minnelijke schikking verwijst, vertoont deze verzoeningsvorm blijkens de termen van de toelichting meer gelijkenis met een echte bemiddeling in de zin van het nieuwe artikel 734bis en houdt hij geen enkel verband meer met de minnelijke schikking die in de huidige teksten is opgenomen (art. 731 t/m 734 Ger. W.).

– Il ressort de ce qui a été dit ci-dessus qu'il y a lieu de maintenir le troisième paragraphe de l'article 730 du Code judiciaire.

C. Rôle de médiateur

1° Proposition de loi

En reconnaissant au tribunal, à l'article 12, le pouvoir de convoquer, en tout état de cause, les parties et/ou leurs avocats, pour fournir « des informations complémentaires ou pour rechercher activement un compromis entre elles », les auteurs de la proposition visent à donner un rôle plus actif au juge. Il est attendu du juge qu'il ait un rôle de « médiateur ».

Le texte du projet confère au juge le droit d'ordonner dans un délai de 15 jours, à dater du dépôt des premières conclusions du défendeur ou de l'opposant, en cas d'opposition, la comparution des parties, laquelle doit intervenir dans un délai également de 15 jours.

L'ajout proposé constituerait un paragraphe ter de l'actuel article 734, le paragraphe bis étant consacré à la médiation familiale.

2° Conclusions du Conseil Supérieur

Le Conseil Supérieur fait tout d'abord remarquer que la conciliation existe déjà dans le Code judiciaire, notamment dans les procédures devant le tribunal du travail, l'article 734 alinéa 1er imposant même celle-ci à peine de nullité. Or, il faut bien constater que cela ne fonctionne pas. La conciliation est ainsi ravalée au rang de pure formalité, sans le moindre effet pratique. Il faut s'interroger sur les raisons de cet échec auquel la présente proposition ne paraît pas de nature à apporter remède.

Il est également ressorti des rapports d'activité communiqués au Conseil Supérieur, que la faculté de conciliation prévue devant le juge des saisies n'est pas davantage utilisée.

En l'espèce, si la proposition fait référence à la conciliation, il ressort des termes des développements que celle-ci s'apparente davantage à une véritable médiation au sens du nouvel article 734bis et n'a plus rien à voir avec la conciliation actuelle (art. 731 à 734 Code judiciaire).

Het 1ste lid van het nieuwe artikel 734 biedt aan de rechter, die ambtshalve optreedt, of aan de partijen, in ieder stadium van de rechtspleging, de mogelijkheid om (i) nadere inlichtingen te doen verstrekken of om (ii) een vergelijk na te streven.

Naast het feit dat voor de bemiddeling een specifieke opleiding nodig is die in de hervorming niet is voorzien, doet de conceptie van de nieuwe tekst van deze wetsbepaling verschillende problemen rijzen die de indieners van het voorstel kennelijk niet voor ogen hadden:

(i) Wat met de huidige procedure van de heropening van de debatten?

Deze mogelijkheid zou in overeenstemming moeten worden gebracht met de bepalingen van de artikelen 771 en 772 Ger. W. over de uitsluiting van de mogelijkheid om na het sluiten van de debatten nieuwe stukken neer te leggen, behalve in de bijzondere voorziene gevallen van verzoek tot heropening van de debatten (art. 772 Ger. W.) of ambtshalve heropening van de debatten door de rechter (art. 774 Ger. W.) De heropening van de debatten wordt op duidelijke wijze geregeld in het Gerechtelijk Wetboek (art. 775 en volgende Ger. W., waaronder het ontbreken van de mogelijkheid van hoger beroep tegen de beslissing van de rechter over de aanvraag tot heropening). Evenzo moet de wetsbepaling in overeenstemming worden gebracht met de artikelen 871 – recht voor de rechter om de overlegging van bewijsmateriaal te bevelen – en 877 Ger. W., waarbij het inzake gewezen vonnis conform moet zijn aan de voorschriften van art. 878 Ger. W.

(ii) De rechter bemiddelaar?

Er dient op gewezen dat de wetgever in de wet van 19 februari 2001 betreffende de proceduregebonden bemiddeling in familiezaken (B. St., 3 april 2001, 112218), waarbij een artikel 734bis wordt ingevoerd in het Gerechtelijk Wetboek, er blijkbaar de voorkeur heeft aan gegeven niet de rechter zelf maar een derde als bemiddelaar te laten optreden.

De vraag kan inderdaad gesteld worden of de rechter, bij wie een geschil aanhangig is gemaakt, de meest geschikte persoon is om aan bemiddeling te doen. Wellicht is het verkieslijker zijn rol te beperken tot die van verzoener die een minnelijke schikking tot stand brengt tussen partijen, hetgeen niet hetzelfde is als bemiddeling. De voorkeur dient aan ook gegeven aan maatregelen van aard om de minnelijke schikking te herwaarden.

En effet, le nouvel article permet, en son alinéa 1er, au juge, agissant d'office, ou aux parties, à tout stade de la procédure, (i) de demander des informations complémentaires ou (ii) de chercher un compromis.

Outre le fait que la médiation demande une formation spécifique qui n'est pas envisagée dans la réforme, la conception de la nouvelle disposition pose plusieurs problèmes que les auteurs de la disposition n'ont manifestement pas envisagés :

(i) Quid de l'actuelle procédure en réouverture des débats?

Il conviendrait de concilier cette possibilité avec les termes des articles 771 C. jud. et 772 C. jud. sur l'exclusion de tout dépôt de pièces nouvelles après la clôture des débats, sauf le cas spécifique de la demande de réouverture des débats prévue à 772 C. jud. ou à 774 C. jud. quand elle est formée d'office par le juge. La réouverture des débats est organisée de façon précise par le Code (775 C. jud. et s. dont le refus d'appel de la décision rendue sur demande de réouverture). De même, la disposition doit se concilier avec les articles 871 C. jud. –droit du juge d'ordonner la production de preuves- et 877 C. jud., le jugement rendu en cette matière devant être conforme aux exigences de l'article 878 C. jud.

(ii) Le juge médiateur ?

Il a lieu de faire observer que dans la loi du 19 février 2001 relative à la médiation en matière familiale dans le cadre d'une procédure judiciaire (Moniteur belge, 3 avril 2001, 11218), qui a inséré un article 734bis dans le Code judiciaire, le législateur a préféré confier le rôle de médiateur à un tiers désigné par le juge et non au juge lui-même.

Il convient en effet de se demander si le juge est la personne la mieux indiquée pour se charger, dans le cadre d'une litige dont il est saisi, d'une mission de médiation. Il paraît plus conforme aux principes de limiter son rôle à celui de conciliateur, qui est fondamentalement différent de celui de médiateur, et de favoriser des mesures qui tendent à revaloriser la conciliation.

(iii) Geen regeling van de verzoening op het niveau van de rechtspleging.

De Hoge Raad is in ieder geval van oordeel dat deze bijzondere fase van de rechtspleging dient te worden georganiseerd om de rechten van de partijen te vrijwaren ingeval deze fase mislukt (waarborg van het vertrouwelijk karakter van de elementen en de uitgewisselde stukken, opstelling van processen-verbaal van vergadering, ...) en om een duidelijk onderscheid in te voeren tussen de verzoening *sensu stricto* en de bemiddeling.

Afgezien van deze principiële kwestie, is de voorgestelde tekst niet duidelijk met betrekking tot de periode waarin de mogelijkheid van «bemiddeling» zou openstaan. De Raad van State merkt op dat de eerste en de tweede paragraaf van artikel 12 niet samenhangend zijn. Zo het eerste lid wordt toegepast, is er wel degelijk een tegenstrijdigheid over de periode waarbinnen de verzoening kan gebeuren en het initiatief tot deze verzoening. Het tweede lid handelt enkel over de verzoening die van de rechter uitgaat.

De vraag rijst waarom het tweede lid van artikel 12 de conclusies van de eiser op verzet als uitgangspunt neemt, terwijl de rechter zich zou kunnen baseren op de akte van verzet, in welk geval de eerste conclusies zouden uitgaan van de verweerder op verzet en niet van de eiser op verzet.

Tenslotte moet aangestipt worden dat de tekst van het wetsvoorstel de mogelijkheid van een bemiddeling /minnelijke schikking (sic) in hoger beroep lijkt uit te sluiten. Men kan zich afvragen waarom. Dergelijk onderscheid komt niet verantwoord voor.

Daarenboven zou de tekst meer duidelijkheid moeten scheppen. Er is inderdaad bepaald dat enkel de tweede paragraaf van het artikel niet van toepassing is in hoger beroep. Aldus wordt een verschillende uitwerking gegeven aan de twee paragrafen die niet verantwoord is. Immers, de tweede paragraaf is niets anders dan de toepassing van de regel bepaald in de eerste paragraaf.

Bij wijze van besluit, meent de Hoge Raad dat het voorgestelde artikel 12 totaal ontoereikend is om de «bemiddeling», in tegenstelling tot het bestaande systeem van verzoening, enigszins doeltreffend te maken, en dat de tekst ervan moet worden aangepast om de onderliggende tegenstrijdigheden op te heffen. Deze bijzondere rechtspleging zal bovendien ook moeten worden afgestemd op de bestaande bepalingen van Gerechtelijk Wetboek en duidelijker worden afgebakend (te volgen rechtspleging, gevolg van de rechtspleging ingeval van mislukking van de verzoening, duidelijke scheiding tussen het verzoek tot nadere inlichtingen en de verzoening, ...).

(iii) Absence d'organisation de la conciliation au niveau procédural.

Le Conseil Supérieur considère en tout cas qu'il conviendrait d'organiser cette phase particulière de la procédure afin de sauvegarder les droits des parties en cas d'échec de celle-ci (garantie de confidentialité des éléments et pièces échangées, établissement de procès-verbaux de réunion, ...), et d'instituer une distinction claire entre la conciliation *sensu stricto* et la médiation.

Indépendamment de cette question de principe, le texte proposé n'est pas clair quant à la période pendant laquelle la « médiation » serait ouverte. Ainsi que le relève le Conseil d'État, il y a une absence de cohérence entre le premier et le second paragraphe de l'article 12. Est-ce la mise en oeuvre du paragraphe 1er, alors il y a bel et bien une contradiction quant à la période pendant laquelle la conciliation peut avoir lieu et ce qui la déclenche. Le second paragraphe ne vise que la conciliation émanant du juge.

On se demande pourquoi le paragraphe 2 de l'article 12 prend appui sur les conclusions de l'opposant alors que le juge pourrait se fonder sur l'acte d'opposition, les premières conclusions émanant dans ce cas du défendeur sur opposition et non de l'opposant.

Enfin, il faut remarquer que le texte de la proposition paraît bien exclure la possibilité de médiation/conciliation (sic) en degré d'appel. Pourquoi? Une telle distinction ne nous paraît pas justifiée.

En outre, le texte devrait gagner en clarté. Il prévoit, en effet, que seul le paragraphe 2 de l'article n'est pas applicable en degré d'appel, créant ainsi une distinction entre la portée des deux paragraphes qui ne saurait se justifier, le second n'étant que la mise en oeuvre de la règle instituée par le premier.

En conclusion, le Conseil Supérieur estime que si l'on veut que la « médiation », contrairement à la conciliation existante, ait quelque efficacité, l'article 12 proposé est totalement insuffisant, outre que son libellé devrait être amodié pour mettre un terme aux contradictions qu'il recèle. Il s'agira aussi d'harmoniser cette procédure spéciale avec les dispositions existantes du Code judiciaire et d'en définir avec plus de précisions les contours (procédure à suivre, sort de celle-ci en cas de non aboutissement de la conciliation, séparation claire entre la demande d'informations supplémentaires et la conciliation...).

D. Verplicht pleiten van de zaken waarvoor slechts korte debatten nodig zijn op de inleidende terechtzitting van de pleitkamer

1° Het wetsvoorstel

Artikel 13 van het wetsvoorstel vult artikel 735 van het Gerechtelijk Wetboek aan met de bepaling dat de zaken waarvoor slechts korte debatten nodig zijn, worden behandeld op de eerstvolgende terechtzitting van de pleitkamer na de verwijzing, of op de inleidende zitting voor de vrederechten en de politierechtbanken, voor zover daarom werd verzocht in de akte van rechtsingang door de eiser, of in de verklaring tot verschijning door de verweerder. Dat de behandeling op deze zitting «zonder uitzondering» is, wordt vermeld in de Toelichting op blz. 22, maar niet hernomen in de tekst van het artikel. Wanneer niet alle partijen akkoord gaan, beslist de rechtbank (13 *in fine*).

De wijziging in de tweede paragraaf van het huidige artikel 735 bepaalt dat de zaken met korte debatten of bij hoogdringendheid worden behandeld wanneer de partijen daarmee akkoord gaan. De rechter kan dan niet meer, zoals het huidige artikel 735 § 2 bepaalt, de zaak verwijzen opdat er op een nabije datum over wordt gepleit.

Een identieke rechtspleging wordt voor de hoven van beroep ingevoerd bij artikel 28, dat art. 1066 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt. De zaken waarvoor slechts korte debatten nodig zijn en de verstekzaken worden behandeld en uitgesproken op de inleidende terechtzitting van de pleitkamer. Sommige zaken, die in de wetbepaling worden opgesomd, worden eveneens behandeld bij de inleiding. Het huidige artikel 1066 wordt behouden, maar de mogelijkheid voor de rechter om de zaak op een andere datum uit te stellen, wordt afgeschaft.

2° Conclusies van de Hoge Raad

De Hoge Raad wenst op te merken dat het voorwerp van de beslissing van de rechter onzeker is: zal hij een vonnis wijzen over de grond van de zaak - aangezien de partijen op de inleidende zitting van de pleitkamer onvermijdelijk over de zaak moeten pleiten - of over de aard - zijn er al dan niet slechts korte debatten nodig - van de zaak die hij bij vonnis zal verwijzen naar de eerstvolgende zitting van de pleitkamer opdat ze er zou worden behandeld en uitgesproken?

Deze tweede hypothese lijkt niet verenigbaar met de afschaffing voor de rechter van het recht om een

D. Obligation de plaider les affaires ne nécessitant que des débats succincts à l'audience d'introduction de la chambre de plaidoiries

1° Proposition de loi

La proposition prévoit, en son article 13, de compléter l'article 735 du Code judiciaire en disposant que les causes qui n'appellent que des débats succincts soient instruites, « sans exception » (terme mentionné dans les développements, p. 22, mais non repris dans l'article) à la première audience de la chambre de plaidoiries qui suit le renvoi par la chambre d'introduction ou à l'audience d'introduction en ce qui concerne le juge de paix ou de police, pour autant que le demandeur l'ait indiqué dans son acte introductif ou, en ce qui concerne le défendeur, dans la déclaration de comparution». A défaut d'accord de toutes les parties, le tribunal décide (13 *in fine*).

Le paragraphe 2 de l'actuel article 735 est modifié dans le sens qu'en cas d'accord des parties, les causes sont instruites suivant la procédure de débats succincts, le juge n'ayant plus la faculté, comme le prévoit aujourd'hui l'article 735 § 2, de renvoyer la cause à une date rapprochée pour être plaidée.

Une procédure identique est introduite par l'article 28 au niveau de la Cour d'appel qui modifie l'article 1066 du Code judiciaire. Ainsi, les causes ne nécessitant que des débats succincts et par défaut seront instruites et jugées à l'audience d'introduction de la chambre de plaidoiries. Certaines causes, dans les matières reprises à la disposition, sont également instruites à l'introduction. Il s'agit d'une reprise de l'actuel article 1066, mais maintenant, la possibilité pour le juge de remettre à une autre date est supprimée.

2° Conclusions du Conseil Supérieur

Le Conseil Supérieur fait remarquer que l'objet de la décision du juge est incertain : rendra-t-il un jugement sur le fond de l'affaire, les parties devant nécessairement plaider à l'audience d'introduction de la chambre de plaidoiries ou bien sur la nature de l'affaire - débats succincts ou pas - qu'il renverra, par jugement, à la prochaine audience de plaidoiries pour qu'elle y soit instruite et jugée?

Cette seconde hypothèse ne paraît pas compatible avec la suppression du droit pour le juge de remettre

zaak uit te stellen. Wat met de rechtsmiddelen die tegen de beslissing openstaan ? Bijgevolg valt te vrezen dat deze wijziging niet het verwachte resultaat zal opleveren ; ingeval de partijen niet akkoord gaan over de aard van de zaak, zullen slechts weinig rechters, nadat zij hebben beslist dat voor een bepaalde zaak slechts korte debatten nodig zijn, effectief de partijen dwingen te pleiten!

E. De overlegging van de stukken

1° Het wetsvoorstel

Artikel 14 van het wetsvoorstel regelt de mededeling van de stukken en verleent de partijen het recht om een nieuwe kalender te vragen als de in het artikel bepaalde termijnen niet werden nageleefd. Deze bepaling dient samen met artikel 3 te worden gelezen, waarbij artikel 701 van het Gerechtelijk Wetboek wordt aangevuld met de verplichting dat het verzoekschrift op tegenspraak «de inventaris van de stukken zoals die zullen gebruikt worden in de procedure» bevat, echter niet op straffe van nietigheid.

Deze bepaling bevat het principe dat de eiser enkel de stukken die in de aan het verzoekschrift gehechte inventaris opgenomen zijn, mag aanwenden, en de verweerder enkel de stukken die aan de eerste conclusies zijn gehecht. Uitzondering wordt gemaakt indien wegens de «noodwendigheden» van het gerechtelijk debat anders moet worden gehandeld en het dossier in de loop van de rechtspleging met stukken moet worden aangevuld.

Er wordt eveneens bepaald dat de stukken samen met de conclusies ter griffie worden ingediend, behalve indien dat materieel onmogelijk is (14 *in fine*).

2° Conclusies van de Hoge Raad

De Raad van State heeft tal van - terechte - opmerkingen bij deze tekst gemaakt, en kwam tot de slotsom dat «artikel 14 van het voorstel grondig moet worden herzien» (blz. 11 van het advies van de Raad van State). De Hoge Raad sluit zich volledig aan bij de geformuleerde kritiek ; dit artikel moet ingepast worden in de coherentie van het Gerechtelijk Wetboek, en niet ingaan tegen andere bepalingen die niet worden gewijzigd (wij denken hierbij aan de huidige artikelen 740 en 748).

De Hoge Raad wil in het kader van de noodzaak om deze voorgestelde wetsbepaling grondig te herzien,

une cause. Quid des recours contre la décision? Par conséquent, il faut craindre que ce changement ne donne pas les résultats attendus, peu de juges, en cas d'opposition des parties sur le caractère de la cause, prendront la décision de contraindre les parties à plaider après avoir sur les bancs décidé qu'il y avait débats succincts!

E. La communication des pièces

1° Proposition de loi

Elle organise à l'article 14 la communication des pièces et ouvre le droit dans le chef des parties de solliciter un nouveau calendrier si les délais prévus à la disposition n'étaient pas respectés. On doit mettre cette disposition en parallèle avec l'article 3 qui, complétant l'article 701 du Code judiciaire, prévoit que la requête contradictoire contient « l'inventaire des documents qui seront utilisés au cours de la procédure », cette obligation n'étant toutefois pas sanctionnée à peine de nullité.

Elle pose comme principe que ne devraient être utilisées que les pièces visées dans l'inventaire annexé à la requête, pour le demandeur, et celles annexées aux premières conclusions, pour le défendeur. Sauf si les « nécessités » du débat judiciaire imposaient de faire autrement et de compléter en cours de procédure le dossier de pièces.

Il est également prévu que les pièces seront déposées au greffe en même temps que les conclusions, sauf impossibilité matérielle (14 *in fine*).

2° Conclusions du Conseil Supérieur

Le Conseil d'État a fait de nombreuses remarques, justifiées, à l'encontre de ce texte, concluant que « l'article 14 de la proposition de loi doit être fondamentalement repensé » (page 11 de son Avis). Le Conseil Supérieur fait siennes les critiques formulées, l'article devant s'inscrire dans la cohérence du Code judiciaire et ne pas heurter de front d'autres dispositions auxquelles aucun changement n'est apporté (on pense aux articles 740 et 748 actuels).

Le Conseil Supérieur entend faire en outre plusieurs suggestions dans le cadre du nécessaire réexamen de

overigens nog enkele suggesties doen. Het ware aangewezen om de termijn die tussen de inleiding van de zaak voor de inleidingskamer en de verwijzing naar de pleitkamer verloopt, op meer dan acht dagen te brengen, zodat de rechter op de zitting voor laatstgenoemde kamer onmiddellijk kan vaststellen dat de overlegging niet binnen de termijn gebeurde en de kalender in die zin kan aanpassen. Men zou hem het recht kunnen toekennen om na de nieuwe toegestane termijn dadelijk te beslissen dat het stuk ambtshalve wordt geweerd wanneer de overlegging ervan niet volgens de voorschriften gebeurde.

Een alternatief systeem zou de rechtbank toelaten om de zaak naar de eerstvolgende zitting te verwijzen om de overlegging van de stukken te controleren en op deze tweede zitting de kalender te bepalen. Alleszins dient te worden vermeden dat op de pleitzittingen een overlast van zaken wordt gebracht die over het uitstel naar een nauwelijks vastgestelde kalender handelen. In de gedachtegang van de tekst lijkt het overigens normaal dat de eiser pas na de verzending van zijn dossier gerechtigd is om een kalender van de rechtspleging te verkrijgen.

Anderzijds bevat het voorstel uitzonderingen op de regel dat de eiser geen andere stukken mag aanwenden buiten deze vermeld in zijn akte van rechtsingang, en de verweerder geen andere stukken dan deze die bij zijn eerste conclusies zijn gevoegd : (i) voor de eiser is de overlegging van nieuwe stukken «noodzakelijk» als repliek op de verweerder, (ii) idem voor verweerder indien de conclusies van de eiser de overlegging van nieuwe stukken noodzakelijk maken. We kunnen stellen dat betreffende de «noodzakelijkheid» van de overlegging van nieuwe stukken in de loop van de procedure, alle mogelijke discussies toegelaten zijn. Daarenboven is de sanctie op de overtreding van de regel weinig doeltreffend daar zij wordt vertaald door de toekenning van nieuwe termijnen en niet door het weren uit de debatten van de nieuwe stukken die niet overeenkomstig deze bepaling werden overgelegd.

Is het verantwoord om, zoals artikel 15 bepaalt, de stukken ter griffie in te dienen in het stadium van de eerste zitting van de pleitkamer waarop enkel de gerechtelijke kalender wordt behandeld ? Het voorstel verwijst hiervoor naar de actieve rol die het aan de rechter wil toekennen (blz. 24 van de Toelichting). Is die opvatting, gelet op de huidige rechtspraktijk, realistisch ?

Tot besluit, de toepassing van deze bepaling dreigt tot debatten te leiden die enkel over de rechtspleging handelen.

la disposition. Il serait souhaitable que le délai qui s'écoule entre l'introduction devant la chambre d'introduction et le renvoi devant la chambre de plaidoiries soit supérieur à huit jours, en sorte qu'à cette dernière audience, le juge puisse immédiatement constater le défaut de communication dans le délai et adapter le calendrier en conséquence. Il pourrait aussi être d'emblée autorisé à décider que la non conformité de la communication entraînera d'office l'écartement de la pièce, à l'issue du nouveau délai octroyé.

Une variante pourrait être d'autoriser le tribunal à remettre la cause à l'audience suivante pour vérifier la communication des pièces et fixer à cette seconde audience le calendrier. Il faut en tous cas éviter que les audiences de plaidoiries ne soient encombrées d'affaires portant sur la remise en cause d'un calendrier à peine arrêté. En outre, il semble normal dans la philosophie du texte que le demandeur ne soit recevable à obtenir un calendrier de la procédure qu'une fois son dossier transmis.

D'autre part, dans la proposition, la règle selon laquelle le demandeur ne peut faire usage d'autres pièces que celles énoncées dans son acte introductif et le défendeur celles annexées à ses premières conclusions, souffre des exceptions : (i) la communication, dans le chef du demandeur de nouvelles pièces est «nécessaire» pour répliquer au défendeur, (ii) idem pour le défendeur si les conclusions du demandeur nécessitent la production de nouvelles pièces. On peut gager que toutes les discussions seront permises quant à la «nécessité» de la production de nouvelles pièces en cours de procédure. En outre, la sanction de la violation de la règle est de peu d'efficacité puisque qu'elle se traduit par l'octroi d'un nouveau calendrier plutôt que par l'écartement des pièces nouvelles versées aux débats en contradiction avec la disposition.

Le dépôt des pièces au greffe se justifie-t-il au stade de la première audience de la chambre de plaidoiries à laquelle ne sera débattu que du calendrier judiciaire, comme le prévoit l'article 15? La proposition le justifie par le rôle actif qu'elle entend voir reconnu au juge (page 24 des développements). Est-ce réaliste au vu de la pratique actuelle?

En conclusion, l'application de la disposition risque d'entraîner des débats de pure procédure.

F. Vaststelling van de termijnen voor de uitwisseling van conclusies

1° Het wetsvoorstel

In artikel 18 van het wetsvoorstel wordt het huidige artikel 747 van het Gerechtelijk Wetboek grondig gewijzigd.

In de 1ste paragraaf wordt een onderscheid ingevoerd tussen enerzijds de zaken die worden ingeleid voor de rechtbank van eerste aanleg, de rechtbank van koophandel, de arbeidsrechtbank en de jeugdrechtbank, waarvoor de huidige termijnen langer worden, en anderzijds de zaken die voor het vredegerecht of de politierechtbank worden ingeleid. Het voorstel geeft de eiser het laatste woord. Uit de bewoordingen van de bepaling blijkt dat de partijen recht op twee conclusies hebben.

Tenslotte wordt uitdrukkelijk bepaald dat de laattijdige conclusies uit de debatten worden geweerd, behalve ingeval van andersluidend akkoord van de partijen, of bij toepassing van artikel 748 van het Gerechtelijk Wetboek.

Paragraaf 2 regelt de gevallen waarin, onder bepaalde voorwaarden, van dit systeem mag worden afgeweken : enerzijds moet de eiser er in zijn akte van rechtsingang om vragen via een met redenen omkleed verzoek en anderzijds moet de verweerder met dit verzoek akkoord gaan. In dat geval verleent de rechter de partijen akte van hun akkoord en bepaalt in die zin de kalender van de procedure.

Gaat de verweerder, die een tegenvoorstel kan doen, hiermee niet akkoord, dan oordeelt de rechter na de partijen te hebben gehoord.

Paragraaf 3 bepaalt dat de rechter op de eerstvolgende zitting van de pleitkamer nadat de zaak op de inleidende zitting is verwezen, oordeelt over de termijnen en meteen de rechtsdag bepaalt. Tegen de beschikking staat geen rechtsmiddel open.

Paragraaf 4 beoogt een veralgemening van de schriftelijke procedure. Minstens één van de partijen of de rechter moet daarom vragen (zie Toelichting, blz. 29). Nochtans kan volgens de tekst enkel de eiser, met uitsluiting van de verweerder, zijn wens om de zaak te pleiten, doen kennen via de toezending van een formulier ad hoc. Dat verzoek kan uiterlijk tot op de dag waarop de laatste conclusietermijn vervalt, worden ingediend. De rechter heeft hetzelfde recht.

F. Détermination du calendrier d'échange de conclusions

1° Proposition de loi

La proposition modifie, en son article 18, en profondeur l'actuel article 747 du Code judiciaire.

Au paragraphe 1er, elle institue une différence entre les affaires introduites devant le tribunal de première instance, de commerce, du travail et de la jeunesse, pour lesquelles les délais actuels sont rallongés, d'une part, et celles introduites devant la justice de paix ou le tribunal de police, d'autre part. La proposition donne le dernier mot au demandeur. Il ressort des termes de la disposition que les parties ont droit à deux conclusions.

Enfin, il est expressément prévu que les conclusions tardives sont écartées des débats, sauf accord des parties d'en décider autrement, ou application de l'article 748 du Code judiciaire.

Le paragraphe 2 organise un système dérogatoire, à certaines conditions : le demandeur doit en avoir fait la demande motivée dans son acte introductif de l'instance, d'une part, et le défendeur doit marquer son accord sur celle-ci, d'autre part. En ce cas, le juge donne acte aux parties de leur accord et fixe en ce sens le calendrier de la procédure.

A défaut d'accord du défendeur, lequel peut faire une contre proposition, le juge statue, après avoir entendu les parties.

Le paragraphe 3 prévoit que le juge statue sur le calendrier à la première audience de la chambre de plaidoiries, après renvoi par la chambre d'introduction, et fixe dans la foulée la date de l'audience. L'ordonnance n'est pas susceptible de recours.

Le paragraphe 4 vise à généraliser la procédure écrite, une des parties au moins ou le juge devront le demander (voir développements, p. 29). Pourtant, dans le texte seul le demandeur, à l'exclusion du défendeur, peut par le renvoi d'un formulaire ad hoc, faire connaître son souhait de plaider la cause. Cette demande peut être faite jusque et au plus tard à la date à laquelle expire le dernier délai pour conclure. Le juge a le même droit.

Artikel 27 van het voorstel stelt eveneens een wijziging van artikel 1065 Ger. W. voor, waardoor artikel 747 Ger. W. toepasselijk zou zijn in graad van hoger beroep.

2° Conclusies van de Hoge Raad

Het voorstel kan niet worden gevolgd daar waar het de verweerder niet het laatste woord laat.

Om het aantal uitgewisselde conclusies te doen verminderen, is het nodig de verplichting in te voeren dat de akte van rechtsingang een gedetailleerde in plaats van een beknopte uiteenzetting van de middelen moet bevatten, d.w.z. het relaas van de feiten die aan de basis van de vordering liggen, in vervat zitten. Daarvoor is een wijziging van het voorgestelde artikel 701/2 van het Gerechtelijk Wetboek nodig (zie het gedeelte van het advies m.b.t. de bespreking van het verzoekschrift op tegenspraak en van de nieuwe cultuur inzake conclusies, *infra*).

De Hoge Raad vindt het eveneens aangewezen dat de rechtzoekende, ingeval van een schriftelijke procedure, van bij de aanvang van de rechtspleging weet op welke datum de zaak zal worden gepleit of in beraad worden gehouden; de kalender voor de uitwisseling van de conclusies moet afhankelijk van deze beide data worden vastgesteld. Alleen deze berekening van termijnen in omgekeerde richting biedt de mogelijkheid dat de conclusies zo kort mogelijk voor de rechtsdag worden opgesteld, zodat rekening kan worden gehouden met de onvermijdelijke evolutie van de zaak tussen het ogenblik van de inleiding en dat van het eigenlijke gerechtelijk debat.

In het voorstel wordt opgelegd dat de pleitdatum wordt vastgesteld op het ogenblik dat de rechter de kalender van de rechtspleging vastlegt. Dat de rechtzoekende het recht wordt verleend om van bij de aanvang van de rechtspleging te weten op welke datum zijn zaak zal worden gepleit of in beraad genomen is beslist wenselijk. Nochtans wordt deze verplichting door andere bepalingen van het voorstel in de praktijk onmogelijk gemaakt. De partijen mogen immers, tot op de datum waarop de laatste conclusietermijn verstrijkt, beslissen of zij, in afwijking van het principe van de schriftelijke rechtspleging, vragen om de zaak te pleiten.

Hoe realistisch is in dat geval de hypothese dat de rechter al op de inleidende zitting de datum van de zitting voor de pleidooien bepaalt, terwijl hij niet weet welke zaken daadwerkelijk zullen worden gepleit !

Il est proposé également, par l'article 27 de la proposition, de modifier l'article 1065 du Code judiciaire pour rendre applicable en degré d'appel l'article 747 du Code judiciaire.

2° Conclusions du Conseil Supérieur

La proposition ne peut être suivie en ce qu'elle ne réserve pas au défendeur le dernier mot.

Si l'on veut réduire le nombre de conclusions échangées, il importe d'imposer que l'acte introductif de l'action contienne un exposé détaillé et non succincts des moyens, ceux-ci étant compris comme le complexe de faits constituant la cause de la demande, ce qui impose une modification de la proposition d'article 701/2 du Code judiciaire (cf. la partie de l'avis relatif à l'examen de la requête contradictoire et de la nouvelle culture en matière de conclusions, *infra*).

Le Conseil Supérieur est également d'avis que s'il est souhaitable que le justiciable connaisse dès le début de la procédure la date à laquelle l'affaire sera plaidée ou mise en délibéré en cas de procédure écrite, il importe de fixer le calendrier d'échange des conclusions en fonction de ces deux dates. Seul ce calcul à rebours permet d'assurer que les conclusions soient établies dans la période la plus courte précédant la date de l'audience, en sorte que les écritures puissent tenir compte de l'inévitable évolution de l'affaire entre le moment de son introduction et celui du débat judiciaire proprement dit.

La proposition impose que la date de plaidoirie soit fixée au moment de la détermination par le juge du calendrier de procédure. Certes, ce souci de permettre au justiciable de savoir dès le début de la procédure la date à laquelle son affaire sera plaidée ou prise en délibéré est sûrement souhaitable. Néanmoins, d'autres dispositions du projet rendent impraticable cette obligation. En effet, les parties peuvent, jusqu'à la date du dernier délai pour conclure, décider si elles entendent, par dérogation au principe de la procédure écrite, solliciter de plaider la cause.

Dans ce cas, comment de manière réaliste imaginer que le juge fixe dès l'audience d'introduction l'audience de plaidoiries, dans l'ignorance des affaires qui le seront effectivement !

Evenzo stelt artikel 19 een wijziging van artikel 748 Ger. W. voor: de partijen mogen tot daags voor de zitting van deze bepaling gebruik maken. Voor de zoveelste keer: hoe kunnen de pleitzittingen vastgesteld worden, als er zoveel onbekende factoren zijn? Deze vraag is des te prangender aangezien mag worden gevreesd dat artikel 748 Ger. W. steeds vaker zal worden ingeroepen, te meer daar voor de rechter de mogelijkheid werd afgeschaft om de zaak op vaste datum uit te stellen (zie *supra*). Het vertragend aanwenden van deze bepaling kan dus niet worden uitgesloten, met alle rampzalige gevolgen van dien bij de organisatie van de pleitzittingen.

De Hoge Raad is geen voorstander van een veralgemening van de schriftelijke rechtspleging. Uit alle contacten die de Hoge Raad heeft gehad, is gebleken dat de magistraten erkennen dat het pleidooi een belangrijk effect heeft, dat in veel gevallen tot een sneller en beter begrip van de zaken leidt. Het pleidooi komt bovendien tegemoet aan de actieve rol van de rechter wanneer hij de zaak heeft voorbereid in de mogelijkheid om alle nuttige vragen te stellen, zonder een beroep te moeten doen op de ingewikkelde en naar de vorm betwistbare procedure die door artikel 12 van het voorstel wordt ingevoerd.

G. Wijziging van artikel 748

1° Wetsvoorstel

Artikel 19 van het voorstel is een grondige herziening van artikel 748 Ger. W., dat daardoor voor de derde keer wordt gewijzigd – 1992, 1995. Het verzoekschrift kan nog daags voor de pleitzitting worden ingediend.

2° Conclusies van de Hoge Raad

Er mogen terecht vraagtekens worden geplaatst bij de mogelijkheid om artikel 748 op ieder ogenblik, tot daags voor de zitting, aan te wenden. De deur voor misbruiken staat open, en het strenge keurslijf van de rest van het wetsvoorstel, zal als averechts effect hebben dat de misbruiken nog worden aangemoedigd. De huidige tekst lijkt ons bijgevolg perfect in te spelen op de behoeften.

Wij menen dat om vertragingen in de behandeling van een zaak te vermijden, niet de openstelling van het gebruik van artikel 748 nodig is, maar een sanctie voor de partij die de strikte regels voor de overlegging van de stukken niet heeft nageleefd door deze stukken te weren, in plaats van de zaak uit te stellen met een nieuwe kalender van de procedure.

De même, l'article 19 propose la modification de l'article 748 du Code judiciaire, en permettant aux parties d'y recourir jusqu'à la veille de l'audience. Une fois encore, comment fixer les audiences de plaidoiries avec autant d'inconnues? Cette question se pose d'autant plus que l'on peut craindre un accroissement de recours à l'article 748 du Code judiciaire, en raison notamment, de la suppression de la faculté pour le juge de remettre à date fixe (*supra*). L'utilisation dilatoire de cette disposition ne peut donc être exclue avec les conséquences néfastes sur l'organisation des audiences de plaidoiries.

Le Conseil Supérieur n'est pas partisan de la généralisation de la procédure écrite. Il ressort de tous les contacts pris que les magistrats reconnaissent à la plaidoirie un effet important, permettant souvent une plus rapide et une meilleure compréhension des affaires. La plaidoirie va d'ailleurs dans le sens du rôle actif du juge, qui est mis en mesure, lorsqu'il a préparé l'affaire, de poser toutes les questions, sans devoir recourir à la procédure compliquée et critiquable dans sa forme, mise en place par l'article 12 de la proposition.

G. Modification de l'article 748

1° Proposition de loi

L'article 19 de la proposition refond l'article 748 Code judiciaire qui ainsi subit une troisième modification – 1992, 1995-. La requête pourrait être introduite encore la veille de l'audience de plaidoirie.

2° Conclusions du Conseil Supérieur

Il est permis de s'interroger sur le recours à l'article 748 à tout moment, jusqu'à la veille de l'audience. Les abus sont ouverts, que le caractère rigoriste du reste de la proposition aura pour effet pervers d'encourager. Le texte actuel nous paraît dès lors répondre parfaitement aux besoins.

Nous pensons que si l'on veut éviter les retards d'instruction d'une cause, plutôt que de permettre le recours à l'article 748, il faudrait que la partie qui ne s'est pas conformée aux règles strictes de communication de pièces soit sanctionnée par l'écartement de celles-ci, plutôt que par un report de l'affaire avec nouveau calendrier de procédure.

H. Opheffing van de artikelen 750 en 751 van het Gerechtelijk Wetboek

1° Het wetsvoorstel

De artikelen 20 en 21 van het voorstel bepalen dat deze twee artikelen gewoonweg worden opgeheven.

2° Conclusies van de Hoge Raad

Uit het voorstel blijkt dat de verzending van een zaak naar de rol mogelijk blijft. Het huidige artikel 750 van het Gerechtelijk Wetboek moet dan ook behouden blijven, teneinde een zaak opnieuw op de rol te kunnen brengen.

Het huidige artikel 750 kan beslist herwerkt worden voor het geval dat een van de partijen verzuimt om conclusies te nemen, en voor het geval de partijen, hoewel ze conclusies namen, niet akkoord gaan over een verzoek tot rechtsdagbepaling.

De Hoge Raad heeft daarentegen niets aan te merken op de opheffing van artikel 751, gelet op de nieuwe filosofie die zal worden gehanteerd bij de rechtsdagbepaling van de zaken, echter onverminderd de opmerkingen die over het voorstel werden gemaakt.

I. Vervanging van het huidige artikel 753 van het Gerechtelijk Wetboek door een nieuwe bepaling

1° Het wetsvoorstel

Het wetsvoorstel strekt ertoe deze bepaling te vervangen, en meer in het bijzonder de verwijzing ervan naar artikel 751 van het Gerechtelijk Wetboek op te heffen.

De tekst houdt geen rekening met sommige wijzigingen die door het voorstel werden aangebracht, meer bepaald met het feit dat voortaan verstek moet worden genomen op de inleidende zitting van de inleidingskamer of, voor de vrederechten en de politierechtbanken, op de inleidende zitting. Uit deze wijziging volgt dat de ingeleide zaak wordt verwezen naar de inleidende zitting van de pleitkamer die als enige bevoegd zou zijn om over een gerechtelijke kalender te beslissen.

Artikel 22 stelt in onderhavig geval voor dat de pleitdatum ter kennis wordt gebracht van de verstek latende partij; dat zou inhouden dat de zaak, ondanks het verstek op de inleidende zitting, naar de pleitkamer wordt verwezen.

H. Suppression des articles 750 et 751 du Code judiciaire

1° Proposition de loi

Il est proposé d'abroger purement et simplement ces deux dispositions par les articles 20 et 21 du projet.

2° Conclusions du Conseil Supérieur

Il ressort de la proposition que le renvoi au rôle d'une affaire reste possible en sorte qu'il importe de maintenir l'article 750 actuel du Code judiciaire pour permettre qu'une cause revienne au rôle.

Certes, il conviendrait d'aménager l'actuel article 750 aux fins d'envisager l'hypothèse où une des parties reste en défaut de conclure d'une part, et celle où les parties quoi qu'ayant conclu, ne se mettent pas d'accord sur une demande de fixation.

En revanche, le Conseil Supérieur n'a pas d'objection à la suppression de l'article 751, compte tenu de la nouvelle philosophie de fixation des affaires qui serait instituée, sans préjudice toutefois des remarques faites sur la proposition.

I. Remplacement de l'actuel article 753 du Code judiciaire par une nouvelle disposition

1° Proposition de loi

La proposition vise au remplacement de cette disposition et notamment, à la suppression de la référence qu'il porte à l'article 751 du Code judiciaire.

Le texte ne tient pas compte de certains changements issus de la proposition et notamment, du fait que le défaut devrait désormais être nécessairement pris à l'audience d'introduction de la chambre d'introduction ou à l'audience d'introduction en ce qui concerne les justices de paix et les tribunaux de police. Il ressort de ce changement que l'affaire introduite est renvoyée à l'audience d'introduction de la chambre des plaidoiries qui seule aurait la compétence de décider d'un calendrier judiciaire.

En l'espèce, l'article 22 propose que la partie défaillante soit informée de la date de plaidoirie, ce qui impliquerait que malgré le défaut à l'audience d'introduction, l'affaire ait été renvoyée à la chambre de plaidoiries.

Men mag dus overwegen of artikel 22 slechts het geval beoogt waarin niet op de zitting van de inleidingskamer maar op de inleidende zitting van de pleitkamer verstek werd genomen. Als dat inderdaad de bedoeling van de indieners van het voorstel is, kan men zich afvragen hoe de verstek latende partij die van de kalender van de procedure op de hoogte werd gebracht, aan deze pleitzitting zal kunnen deelnemen ?

Anders geformuleerd, met welk recht kan de verstek latende partij nog aan de gerechtelijke debatten deelnemen ? Wil men er deze partij definitief uit weren ? De huidige tekst van artikel 753 verwijst uitdrukkelijk naar artikel 751.

J. Opheffing van de artikelen 1043*bis* en 1034*sexies* van het Gerechtelijk Wetboek

Er zijn hierover geen opmerkingen.

K. Inventaris van de stukken bij het verzoekschrift tot hoger beroep

1° Het wetsvoorstel

Artikel 24 stelt voor om artikel 1057 2de lid van het Gerechtelijk Wetboek aan te vullen met de verplichting dat het verzoekschrift, naar het voorbeeld van de akte van rechtsingang, aangevuld wordt met de inventaris van de stukken die gebruikt worden in de procedure.

2° Conclusies van de Hoge Raad

De Hoge Raad staat gunstig tegenover deze aanvulling, maar formuleert een andere wijziging van de bepaling. In artikel 1057 2de lid zou 7° moeten worden gewijzigd in de zin dat het inleidende verzoekschrift de volledige uiteenzetting van de grieven van de appellant tegen de aangevochten beslissing moet bevatten, zodat het verzoekschrift als eerste conclusies kan gelden (zie hoger).

L. Herinvoering van artikel 1063 van het Gerechtelijk Wetboek

1° Het wetsvoorstel

Artikel 25 stelt voor dat artikel 1063 Ger. W., dat was opgeheven ingevolge de wet van 3 augustus 1992, wordt hersteld.

2° Conclusie van de Hoge Raad

Il est donc permis de considérer que l'article 22 n'envisagerait que le cas d'un défaut qui n'aurait pas été pris à l'audience de la chambre d'introduction mais à l'audience d'introduction de la chambre de plaidoiries. Si c'est bien cela que les auteurs de la proposition ont entendu viser, on peut se demander comment la partie défaillante prévenue du calendrier de procédure, pourra participer à celle-ci.

En d'autres mots, quels sont les droits pour la partie défaillante d'encore participer aux débats judiciaires ? Entend-on définitivement l'en exclure ? Dans le texte actuel de l'article 753, il est expressément fait référence à l'article 751.

J. Suppression des articles 1034*bis* et 1034*sexies* du Code judiciaire

Aucune remarque n'est à formuler sur ce point.

K. Inventaire des pièces au niveau de la requête d'appel

1° Proposition de loi

Il est proposé à l'article 24 de compléter l'article 1057 alinéa 2 du Code judiciaire en imposant que la requête, à l'instar de l'acte introductif d'instance, soit complétée de l'inventaire des pièces utilisées dans la procédure.

2° Conclusions du Conseil Supérieur

Le Conseil Supérieur est favorable à cet ajout mais formule une autre modification de la disposition. Le 7ème de l'article 1057 alinéa 2 devrait être modifié dans le sens que la requête introductive doit contenir le libellé complet des griefs formés par l'appelant à l'encontre de la décision entreprise, en sorte que la requête ait valeur de premières conclusions (cf. supra).

L. Rétablissement de l'article 1063 du Code judiciaire

1° Proposition de loi

L'article 25 de la proposition propose le rétablissement de l'article 1063 abrogé par la loi du 3 août 1992.

2° Conclusions du Conseil Supérieur

De Hoge Raad merkt op dat sommige wetgevende werkzaamheden slechts een kort leven beschoren zijn, en sluit hiermee aan bij zijn inleidende opmerking in verband met een grondige reflectie over de geplande hervorming.

Om dezelfde redenen die ter verantwoording van amendement nr. 19 werden aangehaald, volstaat het huidige artikel 1042 van het Gerechtelijk Wetboek : niets rechtvaardigt het voorstel om artikel 1063 te herstellen.

M. Conclusietermijnen in hoger beroep: wijziging van artikel 1064

1° Conclusies van de Hoge Raad

Naar het voorbeeld van de opmerking die bij artikel 25 werd gemaakt, merkt de Hoge Raad op dat een nieuwe wijziging van een nochtans al in 1992 herwerkte bepaling wordt voorgesteld.

Over de grond van deze voorgestelde wijziging, is de Hoge Raad zo vrij te verwijzen naar zijn bespreking over artikel 747. Met betrekking tot de Nederlandstalige tekst, wenst de Hoge Raad twee terminologische fouten recht te zetten. (zie verder blz. 29)

N. Vervanging van artikel 1065 van het Gerechtelijk Wetboek

1° Het wetsvoorstel

Als wijziging in artikel 1065 Ger. W. wordt een uitdrukkelijke verwijzing naar de overeenkomstige toepassing van de artikelen 747 en 748 in graad van hoger beroep voorgesteld.

2° Conclusies van de Hoge Raad

Geen commentaar.

O. Vervanging van artikel 1066 van het Gerechtelijk Wetboek

1° Het wetsvoorstel

De voorgestelde wijziging wil de procedure in hoger beroep in verband brengen met de procedure die door het nieuwe, voorgestelde artikel 726 wordt ingevoerd.

2° Conclusies van de Hoge Raad

Le Conseil Supérieur fait remarquer le caractère éphémère de certains travaux législatifs, ce qui rejoint la remarque introductive de son avis quant à une réflexion approfondie de la réforme envisagée.

En l'espèce, pour les mêmes raisons que celles qui ont été exprimées comme justification de l'amendement n° 19, l'article 1042 actuel du Code judiciaire est suffisant en sorte que rien ne justifie le rétablissement proposé de l'article 1063.

M. Délais pour conclure en appel : modification de l'article 1064

1° Conclusions du Conseil Supérieur

A l'instar de la remarque formulée à propos de l'article 25, le Conseil Supérieur fait remarquer que l'on propose un nouveau changement d'une disposition pourtant remaniée en 1992.

Sur le fond, il se permet de renvoyer aux commentaires qu'il a fait ci-avant à propos de l'article 747. En ce qui concerne le texte néerlandais, il entend redresser deux coquilles de terminologie.

N. Remplacement de l'article 1065 du Code judiciaire

1° Proposition de loi

Il est proposé de modifier l'article 1065 en faisant expressément référence à l'application analogique des articles 747 et 748 en degré d'appel.

2° Conclusions du Conseil Supérieur

Pas de commentaires

O. Remplacement de l'article 1066 du Code judiciaire

1° Proposition de loi

Le changement proposé vise à mettre en relation la procédure en degré d'appel avec celle instituée en vertu du nouvel article 726 proposé dans la présente proposition de loi.

2° Conclusions du Conseil Supérieur

De Hoge Raad verwijst naar de voorgaande opmerkingen betreffende artikel 8 van het voorstel, waarbij artikel 726 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen.

HOOFDSTUK III

De veralgemening van de schriftelijke procedure

1° Het wetsvoorstel

De indieners van het wetsvoorstel stellen in de toelichting dat «het mondelinge (?) pleidooi geen enkele meerwaarde biedt» en dat «het pleidooi slechts een nutteloze herhaling is van wat reeds uitvoering werd uiteengezet in de besluiten».

Daarom stellen zij voor de schriftelijke procedure te veralgemenen. Dit resultaat menen zij te kunnen bereiken door in artikel 747, § 4, Ger.W. (artikel 18 van het wetsvoorstel) te bepalen dat er nog alleen zal gepleit worden wanneer de partijen of de rechter zulks vragen.

2° Conclusie van de Hoge Raad

De Hoge Raad kan vooreerst niet akkoord gaan met het uitgangspunt van de auteurs van het wetsvoorstel. En dit om verschillende redenen.

- Het debat voor de rechter laat deze laatste toe, ingevolge de voorbereiding van het dossier, de noodzakelijke vragen te stellen of bepaalde onregelmatigheden in de procedure vooralsnog recht te zetten. Als dat niet gebeurt dan is de administratief ingewikkelde weg noodzakelijk van de heropening der debatten (artikelen 772 t/m 776 Ger.W.) of van het nieuwe artikel 734bis Ger.W., met alle vertraging in de afhandeling van de zaak tot gevolg. Het debat laat precies een actieve tussenkomst van de rechter toe!

- Het debat laat de partijen ook toe de zaak te actualiseren, door de rechter in kennis te stellen van de laatste ontwikkelingen in de zaak, dan wel in rechtsleer en rechtspraak. Een veralgemening van de schriftelijke procedure zal het aantal en de uitgebreidheid van de conclusies onvermijdelijk doen toenemen.

- Het debat is de natuurlijke ontmoetingsplaats van de partijen met hun rechter en desgevallend met het openbaar ministerie. Het onmogelijk maken van dergelijk debat leidt er toe de rechter in zijn ivoren toren op

Le Conseil Supérieur renvoie aux remarques qui précèdent relativement à l'article 8 de la proposition qui propose le remplacement de l'article 726 du Code judiciaire.

CHAPITRE III

Généralisation de la procédure écrite

1° Proposition de loi

Les auteurs de la proposition de loi affirment dans les développements que « la plaidoirie verbale (?) n'apporte aucune valeur ajoutée » et que « la plaidoirie n'est qu'une redite inutile de ce qui a déjà été exposé en détail dans le cadre des conclusions ».

Pour ces raisons ils proposent de généraliser la procédure écrite. Pour en arriver à ce résultat, il est prévu à l'article 747, § 4, Code jud. (l'article 18 de la proposition) que l'affaire ne sera plaidée que si une partie ou le juge en formulent la demande.

2° Conclusion du Conseil Supérieur

Tout d'abord, le Conseil Supérieur ne peut se rallier aux prémisses des auteurs du projet et ce pour différents motifs.

- Le débat judiciaire permet au juge, suite à la préparation des dossiers, de poser aux parties les questions qu'il estime utiles ou de remédier à des irrégularités de la procédure. A défaut d'intervention à l'audience, le juge sera tenu de faire appel à la réouverture des débats (article 772 à 776 du Code jud.) ou à la procédure prévue à l'article 734bis proposé. Dans le deux cas, il s'agit de procédures qui sont de nature à retarder la procédure et de provoquer un travail administratif important. Les plaidoiries permettent précisément une intervention active du juge à l'audience!

- Les plaidoiries sont le moyen par excellence pour les parties d'actualiser l'affaire, dans la mesure où elles permettent de faire état des derniers développements de l'affaire et d'une doctrine ou une jurisprudence récente. Se limiter à des procédures écrites ne fera qu'augmenter le nombre et la longueur des conclusions, chaque partie voulant être exhaustif.

- Le débat contradictoire est le lieu naturel de rencontre des parties avec leur juge et, le cas échéant, avec le ministère public. Rendre ce débat impossible aura pour conséquence funeste d'enfermer le juge dans

te sluiten en elk contact met de realiteit van de behandelde zaken te ontnemen.

– Wanneer het rechtbanken betreft met gemengde samenstelling (rechtbank van koophandel en arbeidsrechtbank), is het pleidooi meestal de enige gelegenheid om de niet-professionele rechter kennis te laten maken met het geheel van de betwisting.

Vervolgens is de Hoge Raad van oordeel dat de voorgestelde hervorming technisch op een zeer ongelukkige wijze is geregeld.

– Het voorgestelde artikel 747 Ger.W. gaat er o.m. van uit dat op de inleidingszitting van de pleitkamer of op de eerstvolgende zitting van die kamer, de rechtsdag wordt bepaald. Krachtens artikel 747, §4, Ger.W. komt de rechter evenwel pas veel later te weten of partijen wensen te pleiten en hoelang de pleidooien zullen duren. Hoe gaat hij dan zijn zitting op de gestelde rechtsdag doelmatig kunnen organiseren? Ofwel wordt er niet gepleit en ontstaat er een blancozitting, ofwel worden in alle zaken pleidooien gevraagd en kunnen alle zaken ter zitting niet behandeld worden.

– De procedure wordt nogmaals verzwaard, met alle administratief werk daaraan verbonden, door de verplichting een aanvraag tot pleidooien tot de rechter te richten of een verwittiging van partijen dat de rechter wenst dat er gepleit zal worden.

– In het artikel 747, §4, Ger.W. is alleen sprake van de partij die de aanvraag doet. De andere partijen wordt blijkbaar niet gevraagd over welke pleidooi duur zij wensen te beschikken.

– Wat gebeurt er wanneer een partij vraagt te mogen pleiten en de andere partij zich hiertegen verzet?

– Hoe verstaat het artikel 747 Ger.W., zoals gewijzigd, zich met het bestaande artikel 755 Ger.W. dat de schriftelijke procedure regelt en dat blijkbaar blijft bestaan?

sa tour d'ivoire et de le tenir éloigné des réalités concrètes des affaires qu'il doit juger.

– Lorsque le tribunal est de composition mixte (tribunaux de commerce et tribunaux du travail), les plaidoiries sont en règle la seule possibilité offerte aux juges non-professionnels de prendre connaissance de l'ensemble du litige.

Ensuite, le Conseil Supérieur estime que la réforme proposée est techniquement mal organisée.

– Il ressort de l'article 747 Code jud., tel que proposé, que la date de l'audience est fixée soit à l'audience d'introduction de la chambre des plaidoiries, soit à la première audience utile de celle-ci. Or en vertu de l'article 747, §4, Code jud., le juge n'apprendra que beaucoup plus tard si une ou plusieurs parties désirent plaider à l'audience fixée. Comment dans ces conditions le juge pourra-t-il organiser de manière efficace ses audiences? Où bien aucune des parties a demandé de pouvoir plaider et l'audience sera blanche, où bien toutes les parties ont régulièrement demandé de pouvoir plaider et toutes les affaires ne pourront être traitées à l'audience prévue.

– La procédure est inutilement alourdie dans la mesure où les parties sont obligées d'adresser une demande au juge ou que celui-ci a l'obligation d'avertir les parties de ce qu'il estime que la cause doit être plaidée.

– L'article 747, §4, Code jud. ne fait état que de la partie qui demande à pouvoir plaider. Les autres parties ne peuvent faire aucune proposition quant à la durée de leurs plaidoiries.

– Qu'advient-il lorsqu'une partie déclare vouloir plaider, mais que l'autre partie s'y oppose?

– Comment concilier l'article 747 Code jud. avec l'article 755 Code jud. qui règle actuellement la procédure écrite et qui n'est pas abrogé ni modifié par la proposition de loi?

HOOFDSTUK IV

Andere conclusiecultuur

De indieners van het voorstel wijzen erop dat de huidige burgerlijke procedure vaak gekenmerkt wordt door een werkelijke «conclusielawine».

Zij stellen voor dat:

- het niet langer mogelijk wordt om in beroep nog louter te verwijzen naar de conclusies in eerste aanleg;
- het aantal conclusieronden, behoudens onvoorzienbare omstandigheden die moeten worden gemotiveerd, beperkt wordt tot twee per partij.

1. Het produceren van ellenlange conclusies in een aantal gevallen is inderdaad een spijtige evolutie.

«Een conclusie is een bondige doch nauwkeurige samenvatting van de middelen, zowel in feite als in rechte, die de partij doet gelden en waarop de rechter gehouden is te antwoorden». (KRINGS E., Het ambt van de rechter bij de leiding van het rechtsgeding, R.W. 1983-1984, kol. 353).

De vraag hoe ellenlange conclusies kunnen worden vermeden is een vraag die niet behandeld wordt in het wetsvoorstel, en een veel grondiger studie vereist.

2. Alhoewel in de Memorie van Toelichting wordt gesteld dat het niet langer mogelijk is om in beroep nog louter te verwijzen naar de conclusies in eerste aanleg, is hierover in het wetsvoorstel geen specifieke bepaling terug te vinden. Wij stellen voor dat in de wet zou worden voorzien dat men in beroepsconclusies niet kan verwijzen naar de conclusie in eerste aanleg, noch verklaren deze laatste te hernemen.

3. De beperking van het aantal conclusieronden tot twee per partij is terug te vinden in artikel 18, waarin een wijziging wordt voorgesteld van artikel 747 §1 en artikel 26 van hetzelfde voorstel waarin een wijziging wordt voorgesteld van artikel 1064 Ger.W.

- De indieners leggen niet uit waarom het nodig is één conclusieronde meer te voorzien dan in het huidige artikel 747 §1.

Traditioneel heeft de verweerder en de gedaagde in hoger beroep het laatste woord.

CHAPITRE IV

Une autre culture en matière de conclusions

Les auteurs de la proposition relèvent que la procédure civile actuelle se caractérise souvent par une réelle « avalanche de conclusions ».

Ils proposent :

- qu'il ne soit plus possible, en appel, de s'en référer aux seules conclusions déposées en première instance ;
- que le nombre de jeux de conclusions se limite à deux par partie, sauf circonstances imprévisibles qu'il convient alors de motiver.

1. La rédaction, dans certains cas, de conclusions interminables est une évolution certes regrettable.

« Les conclusions sont le résumé précis et concis des moyens de fait et de droit que la partie fait valoir et auxquels le juge est tenu de répondre. » (KRINGS E., L'office du juge dans la direction du procès, J.T., 1983, 513, n° 20).

La proposition de loi ne traite pas la question de savoir comment éviter des conclusions trop longues, question qui nécessite une étude bien plus approfondie.

2. Bien que l'Exposé des Motifs stipule qu'il n'est plus possible en appel de s'en référer encore exclusivement aux conclusions déposées en première instance, la proposition de loi quant à elle n'en dit mot. Nous proposons d'ajouter une disposition à la loi qui stipule que, pour les conclusions en appel, il peut être fait référence aux conclusions déposées en première instance, qui peuvent donc être reprises.

3. L'article 18 limite le nombre de jeux de conclusions à deux par partie et propose une modification des articles 747 § 1 du C. jud. et 26 de ladite proposition qui, quant à elle, propose une modification de l'article 1064 du C. jud.

- Les auteurs ne justifient pas la nécessité d'ajouter un jeu supplémentaire de conclusions par rapport à l'article 747 § 1.

La tradition veut que ce soit la partie défenderesse et la partie intimée qui ait le dernier mot.

– De indieners maken in de Memorie van Toelichting en de voorgestelde wets-bepalingen geen melding van procedures met diverse partijen met andersluidende belangen, en/of tussenkomende partijen.

– De Nederlandse tekst van artikel 26 dat een nieuw artikel 1064 voorziet, spreekt per vergissing van eiser en verweerder. Hier dient sprake te zijn van gedaagde en eiser in hoger beroep. De Franse tekst is correct.

– De akte van rechtsingang zou reeds de vorm van een eerste conclusie kunnen aannemen, wanneer het nieuwe artikel 701/2 en het bestaande artikel 702 als volgt zouden worden aangepast:

«De dagvaarding of het verzoekschrift op tegenspraak bevatten ... het onderwerp en een uiteenzetting van alle feiten die aan de vordering ten grondslag liggen.»

Door deze wetswijziging zou de eiser worden gedwongen het instellen van een gerechtelijke procedure degelijk voor te bereiden, en zal ook de rechter en de verwerende partij op het ogenblik van de inleiding beter op de hoogte zijn van de aard van de zaak. Het concluderen wordt beperkt.

4. In het belang van een vlotte rechtspleging en met het oog op een beperking van het aantal conclusies moet de rechter de mogelijkheid hebben te oordelen dat een syntheseconclusie nodig is.

Naar het voorbeeld van het protocol dat op 04/06/1997 te Antwerpen werd gesloten tussen de eerste voorzitters van het Hof van Beroep, van het arbeidshof, de procureurs-generaal, de hoofdgriffiers van het Hof en het arbeidshof en de stafhouders, zou in de wet moeten worden ingelast dat van zodra er meer dan één conclusie en één aanvullende conclusie per partij genomen wordt, er één syntheseconclusie zal opgesteld worden, ter vervanging van de vorige conclusies, dewelke als niet geschreven worden beschouwd. In deze finale syntheseconclusie zullen zowel in feite als in rechte de verschillende middelen worden uiteengezet. De syntheseconclusie vergemakkelijkt het beraad aanzienlijk en bevordert een vlotte rechtspleging.

Conclusie

Een verplichting dat het niet langer mogelijk is om in beroep nog louter te verwijzen naar de conclusies in eerste aanleg is in de voorgestelde wetsbepalingen niet voorzien. Waar het nuttig kan zijn om het aantal conclusieronden te beperken, is het niet duidelijk

Dans l'Exposé des Motifs et les dispositions légales proposées, les auteurs ne font état d'aucune procédure impliquant différentes parties avec des intérêts divergents, et/ou des intervenants.

– La version néerlandaise de l'article 26 qui prévoit un nouvel article 1064 parle à tort d'un « eiser » (demandeur) et d'un « verweerder » (défendeur). Or, il devrait être question ici d'un intimé et d'un appelant en appel. Le texte français est correct.

– L'acte d'introduction de la demande pourrait déjà revêtir la forme d'un premier jeu de conclusions si l'article 701/2 et l'article existant 702 étaient adaptés comme suit :

«La citation ou la requête contradictoire reprennent ... l'objet et l'exposé des faits qui fondent l'acte de procédure. »

Cette modification de la loi obligerait l'appelant à préparer dûment l'ouverture de la procédure judiciaire. De plus, au moment de l'introduction, le juge et la partie défenderesse seront mieux informés de la nature de l'affaire. Les conclusions seront limitées.

4. Il est important pour le bon déroulement d'une procédure de permettre au juge de juger par lui-même si des conclusions de synthèses s'imposent ou pas.

Conformément au protocole conclu à Anvers le 04/06/1997 entre les premiers présidents de la cour d'appel, de la cour du travail, des procureurs généraux, des greffiers en chef de la cour et de la cour du travail ainsi que les bâtonniers, il faudrait en principe insérer dans la loi que, dès qu'on dépasse un jeu de conclusions ou un jeu de conclusions additionnelles par partie, il convient de rédiger des conclusions de synthèse qui remplacent les conclusions précédentes, lesquelles sont réputées non-écrites. Celles-ci ne seront alors pas considérées comme écrites. Ces dernières conclusions de synthèse exposent les divers moyens tant sur le plan de la procédure que du fond, classés en principe par numéro. Elles facilitent considérablement le délibéré et le déroulement de la procédure.

Conclusion

La proposition de loi ne prévoit aucune obligation de ne plus s'en référer en appel exclusivement aux conclusions déposées en premier degré d'instance. Là où il pourrait être utile de limiter le nombre de conclusions différentes, rien n'explique que l'on prévienne des con-

waarom in het voorstel, in tegenstelling tot de bestaande wetgeving, één conclusieronde meer wordt voorzien voor de aanleggende partij.

De Hoge Raad stelt voor, om hoger vermelde reden, in de akte van rechtsingang, niet alleen een summier uitzetting van de middelen op te nemen, maar een uitzetting van alle feiten die aan de vordering ten grondslag liggen.

De Hoge Raad is van mening dat een syntheseconclusie moet worden opgesteld van zodra er meer dan één conclusie en één aanvullende conclusie per partij genomen wordt.

HOOFDSTUK V

Buitengerechtelijke geschillenbeslechting

De indieners van het voorstel stellen dat zij «koele minnaars» zijn van de buitengerechtelijke geschillenbeslechting.

De Hoge Raad dringt erop aan dat in het Gerechtelijk Wetboek een aantal bepalingen worden opgenomen die kunnen gelden als het gemene recht met betrekking tot bemiddeling, zonder afbreuk te doen aan bijzondere regelingen die in bepaalde materies kunnen bestaan.

Dit kan de aanzet zijn tot het mogelijk maken voor de rechter de partijen in alle geschillen naar een bemiddelaar te verwijzen zoals dit reeds het geval is voor de familiebemiddeling (Wet van 19/02/2001, betreffende de proceduregebonden bemiddeling in familiezaken) en de wetgeving in verband met de collectieve schuldenregeling.

Een dergelijk voorstel zal inderdaad de structurele problemen in justitie niet oplossen, maar zal procesvermijdend werken, en beantwoordt aan een maatschappelijke behoefte.

HOOFDSTUK VI

Democratisering rechtsingang - tegensprekelijk verzoekschrift

De indieners van het voorstel drukken hun zorg uit voor een democratisering van de rechtsingang, door het in alle privaatrechtelijke geschillen mogelijk maken van een tegensprekelijk verzoekschrift.

clusions additionnelles pour la partie demanderesse.

Le Conseil Supérieur propose, pour toutes les raisons précitées, de ne plus reprendre l'exposé sommaire des moyens, mais plutôt un exposé des faits qui sont à la base même de la demande.

Le Conseil Supérieur est d'avis qu'il faut rédiger des conclusions de synthèse dès qu'il y a plus d'un jeu de conclusions ou plus d'un jeu de conclusions additionnelles par partie.

CHAPITRE V

Règlement extrajudiciaire des conflits

Les auteurs de la proposition ne se disent pas partisans du règlement extrajudiciaire des conflits.

Le Conseil Supérieur insiste pour que soient insérées dans le Code judiciaire des dispositions qui constitueraient le droit commun en matière de médiation, sans préjudice des règles particulières qui pourraient exister dans certaines matières.

Cette insertion pourrait alors offrir au juge la possibilité de renvoyer les parties vers un médiateur, comme c'est déjà le cas pour la médiation en matière familiale (Loi du 19/02/2001, relative à la médiation en matière familiale dans le cadre d'une procédure judiciaire), ainsi qu'en matière de règlement collectif relatif aux dettes.

Naturellement, cette proposition ne résoudra pas les problèmes structurels de la justice mais elle permettra d'en éviter certains ; elle répond déjà à un besoin de la société.

CHAPITRE VI

Démocratisation de l'introduction de la procédure - requête contradictoire

Les auteurs de la proposition soulignent leur intérêt pour une démocratisation de l'introduction de la demande, en permettant toute requête contradictoire dans tous les cas de conflits relevant du droit privé.

Zij stellen:

- het tegensprekelijk verzoekschrift is eenvoudig, laagdrempelig en goedkoop tegenover een dagvaarding die duur is en dus drempelverhogend werkt.

- het verzoekschrift biedt voldoende waarborgen voor de rechten van de verdediging en voor de tegenspraak van de procedure.

- het verzoekschrift legt een grotere rol bij de rechter.

- het nadeel van de onzekerheid over de woonplaats van de verweerder wordt opgevangen doordat op straffe van nietigheid een attest van woonst wordt vereist.

1. Het debat over de democratisering van de rechtsingang is veel ruimer dan alleen het beantwoorden van de vraag naar een al of niet veralgemenen van het verzoekschrift:

In dit debat komt ondermeer aan bod:

- kostprijs van de tussenkomst van de gerechtsdeurwaarder.

- voorzieningen inzake rechtsbijstand en kosteloze rechtspleging.

- toegankelijkheid van de rechtbanken.

Verder stelt men zich ook de vraag of de drempel naar justitie in een aantal gevallen niet moet verhoogd worden precies om nutteloze procedures te vermijden.

Hierin kaderen voorstellen:

- om de kosten van de procedure ten laste van de verliezende partij te leggen.

- de mogelijkheid tot hoger beroep te beperken.

Het al dan niet beperken van de toegang tot het gerecht en/of het beperken van het aanwenden van rechtsmiddelen is een maatschappelijke keuze die grondige reflectie vereist

2. De veralgemening van de inleiding bij verzoekschrift kan inderdaad de procedurekosten beperken en in die zin positief zijn. Dit geldt voornamelijk voor die procedures dewelke dikwijls door de rechtszoekende zelf ingeleid worden. (Vb. dringende en voorlopige maatregelen, huur, bepaalde procedures voor de arbeidsrechtbank, enz...)

Ils font valoir que :

- la requête contradictoire est simple, accessible et bon marché par rapport à la citation qui est onéreuse et donc moins accessible.

- la requête offre suffisamment de garanties des droits de la défense et de la contestation de la demande.

- la requête attribue un rôle plus important au juge ;

- le désavantage de l'incertitude du domicile de la partie défenderesse est compensé par l'exigence, à peine de nullité, d'annexer à la requête un certificat de domicile.

1. Le débat relatif à la démocratisation de l'introduction d'une procédure ne concerne pas seulement le choix de généraliser ou non la requête.

Ce débat aborde entre autres :

- Les coûts de l'intervention d'un huissier de justice.

- L'infrastructure en matière d'assistance judiciaire et de procédure gratuite.

- L'accessibilité des tribunaux.

D'autre part, se pose également la question de savoir si l'accessibilité de la justice ne doit pas être améliorée dans certains cas afin d'éviter des procédures inutiles.

Des propositions vont dans ce sens :

- imputer les coûts de la procédure à la partie perdante.

- la possibilité de limiter les recours.

La limitation ou non de l'accès à la justice et/ou la limitation de l'utilisation de voies de recours est un choix de société qui requiert une réflexion sérieuse.

2. La généralisation de l'introduction des procédures par voie de requête peut naturellement limiter les coûts de la procédure, elle est donc positive. Il s'agit ici essentiellement des procédures souvent introduites par le justiciable lui-même (p. ex. mesures urgentes et provisoires, loyer, certaines procédures devant le tribunal du travail, etc.).

In veel van deze procedures is de inleiding bij verzoekschrift echter reeds voorzien.

Een veralgemeende invoering kan slechts worden overwogen na grondig onderzoek. Hierbij dient ondermeer rekening gehouden te worden met:

- De bijkomende werklast die de verzoekschriften zullen hebben voor de griffies met een weerslag op het budget van justitie (personeel, papier, port voor verzending, enz)
- Er mag niet uit het oog worden verloren dat er geregeld klachten zijn in verband met de werking van de posterijen (bijvoorbeeld het niet achterlaten van een verwittiging, wanneer de bestemming van een gerechtsbrief afwezig is).
- Veralgemenen van een verzoekschrift mag niet tot gevolg hebben dat eisen minder klaar en duidelijk gesteld worden dan in een dagvaarding.
- De verwachting mag ook niet worden gecreëerd dat de burger bij het indienen van een verzoekschrift op een of andere wijze bijgestaan kan worden door het griffiepersoneel. Dit zou in strijd zijn met artikel 297 Ger.W. dat de leden van hoven, rechtbanken, parketten en griffie verbiedt mondeling of schriftelijk de verdediging van de partijen te voeren en hun consult te geven.
- Er stelt zich een specifiek probleem voor oproeping van vennootschappen, waarvoor geen attest van woonst kan worden afgeleverd.

3. Zoals de Raad van State reeds stelde in haar advies over artikel 2 is het duidelijk dat de rechter voor de inleiding van de zaak het verzoekschrift niet kan controleren op nietigheden, onbevoegdheden, enz... daar dit wezenlijk in strijd is met de rechten van de verdediging. De rechter mag in principe geen uitspraak doen zonder de partijen te hebben gehoord.

Nombre de ces procédures prévoient déjà l'introduction par voie de requête.

Cette généralisation ne peut être mise en place qu'après une enquête approfondie.

Il convient dès lors de considérer :

- La charge de travail complémentaire que constitueront les requêtes pour les greffes avec une incidence sur le budget de la justice (personnel papier, timbres, etc.)
- Il ne faut pas oublier que de nombreuses plaintes concernent le fonctionnement de la Poste (notamment ne pas laisser traîner un avertissement lorsque le destinataire d'un pli judiciaire est absent).
- Cette généralisation ne peut entraîner, pour la partie défenderesse, des garanties moins sûres que celles dont elle bénéficie dans le cadre d'une citation.
- Il ne faut pas accrédi-ter l'idée que, d'une façon ou d'une autre, le citoyen pourra se faire assister par le personnel du greffe pour introduction d'une procédure par voie de requête. Ce procédé est en contradiction avec l'article 297 du C. jud. qui interdit aux membres des cours, tribunaux, parquets et greffes, soit verbalement soit par écrit, d'assumer la défense des parties ou de leurs donner des consultations.
- Un problème spécifique se pose dans le cas de la convocation des sociétés pour lesquelles aucun certificat de domicile ne peut être fourni

3. Comme le Conseil d'État l'a déjà énoncé dans son avis relatif à l'article 2, il ne fait aucun doute que le juge ne peut nullement contrôler les nullités, incompétences, etc. de la procédure puisqu'il contredit les droits de la défense. Le juge ne peut, en principe, émettre aucun jugement sans avoir préalablement entendu les parties.

4. — ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

Artikel 2

a. Zoals de Raad van State terecht vaststelt (advies pagina 4) wordt verwarring geschapen door de term «dagvaarding» tevens te hanteren voor het verzoekschrift op tegenspraak.

b. Het nieuwe artikel 700 bepaalt dat de hoofdvorderingen voor de rechter gebracht worden door middel van dagvaarding, door verzoekschrift op tegenspraak of door middel van dagvaarding bij exploit, en dat daarbuiten enkel de bijzondere rechtspleging inzake vrijwillige verschijning en de rechtspleging inzake eenzijdig verzoekschrift bestaan.

Hierbij wordt uit het oog verloren dat er nog andere procedures zijn waarbij de inleiding enkel mogelijk is door een tegensprekelijk verzoekschrift.

In amendement 2 wordt, na opmerking van de Raad van State, artikel 29 toegevoegd dat artikel 1344bis Ger.W.afschafft, nl. de procedure op verzoekschrift inzake huur.

Andere procedures worden echter niet aangepast of opgeheven. (om. dringende en voorlopige maatregelen voor de vrederechter geregeld in artikel 594,19 Ger. W. en artikel 1253 ter Ger. W., de procedure 1371 bis Ger. W. inzake recht van uitweg.)

Een grondiger studie van het Gerechtelijk Wetboek is noodzakelijk om onduidelijkheden en verwarringen te vermijden.

Art. 3

a. In de toelichting wordt gesteld dat de indieners van het voorstel de mening zijn toegedaan dat een verzoekschrift op tegenspraak in principe bij voorkeur moet worden ondertekend door een advocaat of door een gerechtsdeurwaarder. In de tekst van het voorstel zelf wordt «gerechtsdeurwaarder» niet hernomen.

In het amendement nummer 4 wordt inderdaad voorzien dat de gerechtsdeur-waarder een verzoekschrift kan onder-tekenen.

Het indienen van een verzoekschrift en het verlenen van rechtsbijstand behoort niet tot de taak of de bevoegdheid van de gerechtsdeur-waarder als ministeriële ambtenaar, zodat deze toevoeging zou moeten worden geschrapt, en derhalve het amendement verworpen.

4. — COMMENTAIRE DES ARTICLES

Article 2

a. Comme le constate à juste titre le Conseil d'État (avis, page 4), le terme « dagvaarding » (citation) suscite la confusion dès lors qu'il est également employé dans le cadre de la requête contradictoire.

b. L'article 700 nouveau dispose que les demandes principales sont portées devant le juge par citation ou par requête contradictoire ou encore par exploit de citation, sous réserve de la procédure particulière en matière de comparution volontaire et sous réserve de la procédure en matière de requête unilatérale.

On omet ici les autres procédures pour lesquelles l'introduction n'est possible qu'au moyen d'une requête contradictoire.

Suite à une observation du Conseil d'État, l'article 29 est inséré dans le deuxième amendement et remplace l'article 1344bis du C. jud., à savoir la procédure sur requête en matière de location.

D'autres procédures ne sont cependant pas adaptés ou supprimées (notamment les mesures urgentes et provisoires pour le juge de paix réglées à l'article 594, 19 du C. jud. et à l'article 1253ter du C. jud., la procédure 1371bis en matière de droit de passage.)

Une étude plus approfondie du C. jud. s'impose si l'on veut éviter toute confusion ou imprécision.

Art. 3

a. D'après le commentaire, les auteurs de la proposition sont d'avis qu'il est, en principe, préférable qu'une requête contradictoire soit signée par un avocat ou par un huissier de justice. Le texte de la proposition, lui-même, ne reprend pas le terme de « huissier de justice ».

L'amendement n° 4 prévoit effectivement que l'huissier de justice puisse signer une requête.

L'introduction d'une requête et l'octroi d'une assistance judiciaire ne relèvent pas des tâches ou de la compétence d'un huissier de justice en tant qu'agent ministériel, de sorte que cet ajout devrait être supprimé, et le cas échéant l'amendement rejeté.

b. Het voorstel om de inventaris van de stukken die zullen gebruikt worden in de procedure, en een eventueel verzoek tot afwijking van de wettelijke conclusie termijnen in de akte van rechtsingang op te nemen, is positief. De eiser wordt hierdoor gedwongen het instellen van een gerechtelijke procedure degelijk voor te bereiden, en de rechter kan het dossier beter voorbereiden.

CONCLUSIE

Het toelaten van een tegensprekelijk verzoekschrift als inleiding van de procedure in alle privaatrechtelijke geschillen kan één van de mogelijke denkpistes zijn met het oog op de verdere democratisering van de rechtsingang.

Het voorstel is echter onvoldoende rijp.

Het al dan niet vergemakkelijken of beperken van de toegang tot het gerecht en/of het beperken van het aanwenden van rechtsmiddelen is een maatschappelijke keuze die grondige reflectie vereist.

Eveneens is een grondige voorafgaande studie vereist zowel voor wat betreft de gevolgen van het voorstel voor de werklast van de griffies, als voor wat betreft de redactie ervan gelet op de noodzakelijke overeenstemming met andere artikelen van het Gerechtelijk Wetboek.

ALGEMEEN BESLUIT

Uit hetgeen hiervoor is uiteengezet, blijkt dat de Hoge Raad van oordeel is dat het geanalyseerde wetsvoorstel een aantal zeer waardevolle denkpistes bevat met het oog op een verbetering en noodzakelijke versnelling van de gerechtelijke procedures.

Het wetsvoorstel stelt de vraag naar een noodzakelijke herziening van het Gerechtelijk Wetboek of minstens bepaalde gedeeltes ervan. Als zeer belangrijke ideeën mogen aangestipt worden: het systematisch vastleggen van een kalender voor de uitwisseling van besluiten en het bepalen van de rechtsdag, de verplichting om de gedinginleidende akte aan te vullen met een inventaris van de stukken die zullen aangewend worden in het debat, een zekere discipline bij het uitwisselen van conclusies, de erkenning van een meer actieve rol van de rechter bij de begeleiding van de procedure, een betere regeling inzake de weglating van de rol...

b. La proposition de reprendre dans l'acte d'introduction l'inventaire des pièces qui seront utilisées dans la procédure et l'éventuelle demande de se soustraire au délai légal pour conclure est positive. Le demandeur se voit dès lors contraint de préparer dûment l'engagement d'une procédure judiciaire et le juge peut mieux préparer le dossier.

CONCLUSION

On peut envisager l'autorisation de la requête contradictoire en tant que mode d'introduction de la procédure dans tous les conflits en matière de droit privé en vue de sa démocratisation.

La proposition manque cependant de maturité.

Le choix social qu'il convient de faire entre faciliter le déroulement de la procédure ou limiter l'accès à la justice et/ou limiter l'utilisation de voies de recours requiert mûre réflexion.

Une étude préalable approfondie s'impose tant pour évaluer les conséquences de la proposition sur les greffes que pour en évaluer la rédaction et la conformité avec les autres articles du Code judiciaire.

CONCLUSION GÉNÉRALE

Il ressort des commentaires et développements qui précèdent que le Conseil Supérieur considère que la proposition analysée contient d'intéressantes pistes de réflexion en vue d'une amélioration et d'une indispensable accélération des procédures judiciaires.

La proposition pose la question de la nécessité d'une éventuelle révision du Code judiciaire ou de certaines parties de celui-ci. On retiendra, au titre d'idées très intéressantes, notamment, la fixation quasi systématique du calendrier de la procédure et de la date de l'audience, l'obligation de compléter l'acte introductif de la procédure d'un inventaire des pièces qui seront versées aux débats, une certaine rigueur en matière de conclusions, la reconnaissance d'un juge plus actif dans le suivi du déroulement de la procédure, une amélioration de la procédure de radiation des causes....

Er is daarentegen ook gebleken dat bepaalde onderdelen van de voorgestelde wetswijziging nog niet rijp zijn, te weten : (i) de keuze tussen, enerzijds, het voorzien van inleidingskamers, en, anderzijds, het inrichten van de meer voldragen kamers gelast met het in staat stellen van de zaken, (ii) het inrichten van een werkelijke bemiddeling die te onderscheiden is van de gewone minnelijke schikking, met het invoeren van een gemeenschappelijke regeling toepasselijk voor alle vormen van bemiddeling, (iii) een efficiëntere organisatie van de zittingen, ...

Een aantal hervormingen lijken onverenigbaar, ja zelfs tegenstrijdig, met bestaande wetbepalingen. Dit dreigt ernstige problemen op te leveren bij de toepassing en interpretatie van deze wetbepalingen, hetgeen niet de bedoeling kan zijn van de hervorming. Ten titel van voorbeeld kan verwezen worden naar de moeilijkheden die kunnen rijzen bij de toepassing van artikel 12 van het wetsvoorstel gelet op de artikelen 771, 772, 775, 871 en 877 Ger. W.

De Hoge Raad is derhalve de mening toegedaan dat het wenselijk is om de nagestreefde doelstellingen aan een grondig onderzoek te onderwerpen en de weerslag na te gaan van de voorgestelde hervorming op het coherent geheel dat het Gerechtelijk Wetboek uitmaakt.

Het lijkt aangewezen bij die gelegenheid de recent ingevoerde hervormingen van het Gerechtelijk Wetboek te evalueren nu zij, gelet op het wetsvoorstel, blijkbaar geen voldoening hebben gegeven.

Een dergelijk wetsvoorstel verdraagt geen overhaasting en vraagt dat alle betrokkenen uitgebreid geraadpleegd zouden worden.

Néanmoins, il est apparu que d'autres changements envisagés n'étaient pas mûrs, tels: (i) le choix entre la création de chambres d'introduction ou celle, plus aboutie, et qui a la préférence du Conseil Supérieur, de chambres de mise en état, (ii) l'instauration d'une véritable médiation, qui se distinguerait de la simple conciliation, avec l'introduction d'un tronc commun de règles applicables à toute médiation quelque soit la matière concernée, (iii) la meilleure organisation des audiences...

D'autres changements apparaissent comme inconciliables avec des dispositions existantes, voire contradictoires, ce qui engendrerait des problèmes d'application ou d'interprétation peu propices à l'objectif poursuivi. On pense aux multiples difficultés d'application que poserait l'entrée en vigueur de l'article 12 de la proposition au regard des articles 771 C. jud., 772 C. jud., 775 C. jud., 871 C. jud., 877 C. jud.,

Aussi, le Conseil Supérieur estime qu'il conviendrait de mener un examen plus approfondi des objectifs poursuivis et des répercussions des changements proposés sur l'édifice cohérent que constitue le Code Judiciaire.

Il serait opportun à cette occasion de se livrer à une évaluation des récentes modifications qui ont déjà été apportées au Code judiciaire et qui, à en juger par la proposition, ont révélé leur inefficacité.

Un projet de ce type ne peut se concevoir dans la précipitation et impose que tous les acteurs concernés aient été consultés.